

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ ІЗ СЛУЖБАМИ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

Виконав: магістрант 2-го курсу, групи 8.2819-з
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»
освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»
І.А. Краско

Керівник: професор кафедри соціальної
філософії та управління, доктор філософських
наук, доцент
І.І. Капріцин

Рецензент: доцент кафедри соціальної філософії
та управління, к.н.держ.упр., доцент
О.В. Заїка

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра соціальної філософії та управління
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри соціальної філософії та
управління

_____ Т.І.Бутченко
« ____ » _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Краско Ірині Андріївні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Організація взаємодії органів місцевого самоврядування із
службами цивільного захисту на місцевому рівні
керівник роботи професор кафедри соціальної філософії та управління,
д.філос.н., доцент Капріцин І.І.

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «25» травня 2020 року № 606-с

2. Строк подання студентом роботи 4 грудня 2020 року

3. Вихідні дані до роботи В. Бакуменко, О. Барило, Д. Бірюков,
Н.В. Григоренко, І.П. Іванченко, Н. Клименко, В.О. Костенко, І. Кринична,
С. Майстро, Є. Маслов, С. П. Потеряйко, Г. Ситник, В. Тищенко, В. Федорчак,
О. Труш, В.Н. Федоренко та ін.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
розробити

1. Проаналізувати стан наукової розробки проблеми організації взаємодії
органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на
місцевому рівні;

2. Уточнити зміст основних понять дослідження;

3. Визначити принципи та методи дослідження організації взаємодії органів
місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;

4. Дослідити сутність, зміст, мета, завдання, принципи організації взаємодії
органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на
місцевому рівні;

5. Висвітлити нормативно-правову базу механізму взаємодії органів місцевого
самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;

6. Охарактеризувати зарубіжний досвід взаємодії органів місцевого
самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;

7. Проаналізувати сучасний стан взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя;

8. Теоретично обґрунтувати основні перспективи удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	професор кафедри соціальної філософії та управління, д.філос.н., доцент Капріцин І.І.	20.05.2020	20.05.2020
Розділ 2	професор кафедри соціальної філософії та управління, д.філос.н., доцент Капріцин І.І.	22.06.2020	22.06.2020
Розділ 3	професор кафедри соціальної філософії та управління, д.філос.н., доцент Капріцин І.І.	05.10.2020	05.10.2020

7. Дата видачі завдання 20 травня 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Березень – квітень 2020	виконано
2.	Бібліографічний пошук	Травень 2020	виконано
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2020	виконано
4.	I розділ	Червень 2020	виконано
5.	II розділ	Липень – серпень 2020	виконано
6.	III розділ	Жовтень – листопад 2020	виконано
7.	Систематизація висновків	Листопад 2020	виконано
8.	Нормоконтроль	Листопад – грудень 2020	виконано

Студент _____ І.А. Краско
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.І. Капріцин
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.В. Заїка
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 117 сторінок, 81 позиції у списку літератури, 8 додатків.

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ, ЄДИНА ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування, виявлення та дослідження особливостей удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні (на матеріалах м. Мелітополя).

Об'єкт дослідження: діяльність органів місцевого самоврядування.

Предмет дослідження: організація взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Методи дослідження: історичний, діалектичний, структурний, абстрактно-логічний, статистичний, порівняльно-правовий, графічний.

Гіпотеза дослідження: удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя полягає у систематизації планування та практичної реалізації заходів оптимізації запобігання та подолання негативних наслідків НС.

Висновки: для реалізації заходів удосконалення взаємодії та покращення реагування на надзвичайні ситуації у м. Мелітополі слід значну увагу приділити: технічному переоснащенню сучасною технікою, аварійно-рятувальними засобами та спеціальним обладнанням спеціалізованих служб цивільного захисту; підвищенню рівня підготовки та компетентності керівного складу органів місцевого самоврядування і спеціалізованих служб цивільного захисту м. Мелітополя; створенню резервів фінансових і матеріальних активів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків; модернізація централізованої системи оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій на території м. Мелітополя.

SUMMARY

Qualification work consists of 117 pages, 81 literature sources, 8 annexes.

LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES, CIVIL PROTECTION, UNIFIED STATE SYSTEM OF CIVIL PROTECTION, CIVIL PROTECTION SERVICES, EMERGENCIES.

Research purpose is to theoretically substantiate, identify and study the peculiarities of improving organization of local self-governments bodies' interaction with civil protection services at the local level (on the materials of Melitopol).

Research object is the activity of local self-government bodies.

Research subject is the organization of local self-government bodies' interaction with civil protection services at the local level.

Research methods are historical, dialectical, structural, abstract-logical, statistical, comparative-legal, graphic.

Research hypothesis is that improving the organization of local self-government bodies' interaction with civil protection services of Melitopol is to systematize the planning and practically implement measures to optimize the prevention and overcoming of the negative consequences of emergencies.

Conclusions: in order to implement measures to optimize interaction and improve emergency response in Melitopol, considerable attention should be paid to: technical re-equipment of specialized civil protection services with modern technology, emergency and rescue means and special equipment; increasing the level of training and competence of the management of local self-government bodies and specialized civil protection services of Melitopol; creation of reserves of financial and tangible assets for prevention, liquidation of emergency situations and their consequences; modernization of the centralized alert system of threat or occurrence of emergencies on the territory of Melitopol.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ІЗ СЛУЖБАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ.....	9
1.1. Стан наукової розробки проблеми організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.....	9
1.2. Уточнення змісту основних понять дослідження: «органи місцевого самоврядування», «цивільний захист», «єдина державна система цивільного захисту», «служби цивільного захисту», «надзвичайні ситуації».....	20
1.3. Принципи та методи дослідження організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні	27
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ІЗ СЛУЖБАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	32
2.1. Сутність, зміст, мета, завдання, принципи організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.....	32
2.2. Нормативно-правова база механізму взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні	42
2.3. Порівняльний аналіз організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту в Україні та за її межами.....	55
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ІЗ СЛУЖБАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	72
3.1. Сучасний стан взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя.....	72

3.2. Перспективи удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя.....	88
ВИСНОВКИ.....	95
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	98
ДОДАТКИ.....	110

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний стан розвитку України, а саме зміни, що відбуваються у зв'язку з децентралізацією влади, передачею окремих повноважень щодо організації та забезпечення реагування на надзвичайні ситуації від державних органів до органів місцевого самоврядування, зумовлюють необхідність вдосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Проблемна ситуація пов'язана з тим, що здійснення органами місцевого самоврядування завдань з цивільного захисту та захисту населення на місцевому рівні можливе за умови злагодженої взаємодії із службами цивільного захисту. Однак, зростають обсяги та ускладнюється зміст завдань, які постають перед керівниками органів місцевого самоврядування та органами управління; питанню організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту, що виконують ці завдання, приділяється недостатньо уваги; неврегульованість відносин між органами місцевого самоврядування та службами цивільного захисту на місцевому рівні; недостатній рівень їх професійності в сфері цивільного захисту не сприяють належному рівню взаємодії на місцевому рівні та ставлять під загрозу виконання поставлених завдань.

Проблеми, пов'язані з державним управлінням у сфері цивільного захисту та організацією взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту, досліджували різні науковці, зокрема такі вчені, як В. Бакуменко, О. Барило, Д. Бірюков, Н.В. Григоренко, І.П. Іванченко, Н. Клименко, В. Костенко, І. Кринична, С. Майстро, Є. Маслов, С. П. Потеряйко, Г. Ситник, В. Тищенко, В. Федорчак, О. Труш, В.Н. Федоренко та ін. У своїх дослідженнях вони приділили увагу державному управлінню у сфері цивільного захисту, організації взаємодії органів місцевого самоврядування із силами цивільного захисту, дослідили зарубіжний досвід публічної служби, пропонуючи свої думки щодо

удосконалення державного управління у сфері цивільного захисту.

Проте, незважаючи на велику кількість наукових праць, можна стверджувати, що бракує єдиних загально визнаних концепцій щодо удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні. Разом з тим, не вистачає комплексних багатоаспектних досліджень з цієї тематики. Потрібен комплексний підхід до наукового дослідження проблеми.

Об'єктом дослідження виступає діяльність органів місцевого самоврядування.

Предмет дослідження: організація взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, виявленні та дослідженні особливостей удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні (на матеріалах м. Мелітополя).

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань:

- проаналізувати стан наукової розробки проблеми організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;

- уточнити зміст основних понять дослідження: «органи місцевого самоврядування», «цивільний захист», «єдина державна система цивільного захисту», «служби цивільного захисту», «надзвичайні ситуації»;

- визначити принципи та методи дослідження організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;

- дослідити сутність, зміст, мета, завдання, принципи організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;

- висвітлити нормативно-правову базу механізму взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;

- охарактеризувати зарубіжний досвід взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;
- проаналізувати сучасний стан взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя;
- теоретично обґрунтувати основні перспективи удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у комплексному висвітленні основних проблем організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні заснована на теоретичному усвідомленні, практичній реалізації та перспективній оптимізації взаємодії органів місцевого самоврядування та службами цивільного захисту у м. Мелітополь.

Гіпотеза дослідження: удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя полягає у систематизації планування та практичної реалізації заходів оптимізації запобігання та подолання негативних наслідків НС на принципах: публічності, моніторингу проблемних напрямів, прогнозування, перспективного планування заходів, створення додаткових матеріальних та фінансових резервів, здійснення та поглиблення функціональної загальної та спеціальної підготовки штатних та позаштатних фахівців цивільного захисту, впровадженні єдиної алгоритмізації дій суб'єктів в умовах можливих НС.

Апробація дослідження. Результати дослідження узагальнюють практичний досвід магістра — спеціаліста I категорії управління з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області в галузі організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури, додатків.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ІЗ СЛУЖБАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

1.1. Стан наукової розробки проблеми організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні

У багатьох країнах світу протягом останніх років склалися негативні тенденції щодо зростання кількості аварій та катастроф, а також спостерігається збільшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального та воєнного характеру. Виникнення надзвичайних ситуацій будь-якого характеру завжди супроводжується втратами, як для окремої людини, так і для всієї країни. Несвоєчасне реагування та непрофесійна ліквідація наслідків виникнення надзвичайних ситуацій завдає великих збитків. Тому важливе значення відіграє питання попередження виникнення надзвичайних ситуацій (далі – НС), своєчасного реагування на них та визначення шляхів запобігання ним. Основна відповідальність у вирішенні цих завдань покладена на органи державної влади, місцевого самоврядування та служби цивільного захисту відповідних рівнів.

Сучасний стан розвитку України, а саме зміни, що відбуваються у зв'язку з децентралізацією влади, передачею окремих повноважень щодо організації та забезпечення реагування на надзвичайні ситуації від державних органів до органів місцевого самоврядування, зумовлюють необхідність вдосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

У зв'язку з недосконалістю управління системою цивільного захисту та взаємодією, недостатньою діяльністю центральних та місцевих органів

виконавчої влади щодо забезпечення реалізації політики у сфері цивільного захисту (далі – ЦЗ), ефективність запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій знаходиться на досить низькому рівні, саме на це часто звертають свою увагу як експерти, так і провідні вчені з даної проблеми.

Дослідженню теоретичних та методологічних засад механізму організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту, а також розв'язанню проблем державного управління системою цивільного захисту присвятили свої публікації такі вчені, як В. Бакуменко, О. Барило, Д. Бірюков, О. С. Биков, В. Ф. Гречанінов, Н. Клименко, В. Костенко, І. Кринична, С. Майстро, Є. Маслов, С. П. Потеряйко, Г. Ситник, В. Тищенко, В. Федорчак та інші.

Дослідження щодо функціонування національних систем цивільного захисту та зарубіжного досвіду організації державного управління у сфері цивільного захисту розглядали такі вчені: Н. В. Григоренко, І. П. Іванченко, І. Кринична, О. Труш, В. Н. Федоренко та інші.

Роль органів місцевого самоврядування стосовно питань запобігання виникненню та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій розглядали такі іноземні науковці, як І. Абаркуеза, К. Беккер, Ф. Гаєтані, В. Гайер та інші.

«Концепція комплексного захисту цивільного населення від надзвичайних ситуацій природного і техногенного походження в Європі з'явилась у 1980-х рр., коли стало чітко зрозуміло, що можливі ризики їх виникнення стрімко підвищуються, особливо на місцевому рівні. Країни, що її розробляли (Франція та Італія), відповідаючи на соціальну стурбованість населення у зв'язку з руйнівними катастрофічними подіями, підготували національні програми оцінки геофізичного середовища, карти природних і техногенних небезпек, винайшли технічні рішення для пом'якшення ризиків надзвичайних ситуацій, які представили для обговорення громадськості. Було визнано, що в різних країнах застосовувались різні галузі знань,

направлені на подолання природних і техногенних небезпек, і те, що існували переваги, які можна застосувати для співробітництва» [80].

Таким чином, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій в постіндустріальних європейських країнах спирався на таких основних складових, як політична складова, що характеризується ширшим залученням місцевих органів влади до питань захисту населення від надзвичайних ситуацій, та технологічна складова, яка визначала застосування механізмів попередження загроз, побудованих на передових технологіях спостереження і прогнозування геофізичних факторів ймовірного виникнення надзвичайних ситуацій, що впливають на життєдіяльність громадян [32].

У своїх дослідженнях В. Гайер показує, що найважливішою ланкою у ланцюзі запобігання виникнення надзвичайних ситуацій є підготовка органів місцевого самоврядування. За його словами, «навіть найкраща профілактика професіоналів не зможе перешкодити виникненню надзвичайних ситуацій і мінімізувати їх збиток на відміну від своєчасного і правильного застосування навичок громадами» [81].

І. Абаркуеза і К. Беккер виділили наступні принципи управління надзвичайними ситуаціями за участю органів місцевого самоврядування:

– органи місцевого самоврядування є основним чинником змін на місцевому рівні, це свідчить про те, що об'єднання людей у територіальні громади відіграє значну роль у їхньому житті, пов'язаному з наявними природними і техногенними небезпеками;

– організація є засобом, а не рішенням, а саме створення системи суспільства сприяє запобігати небезпекам без широкого залучення органів місцевого самоврядування, а саме активне впровадження ними відповідних дій має здатність посилювати протистояння небезпекам;

– максимальна потужність владних інституцій в єдності із територіальною громадою, це стосується покращенню можливостей держави завдяки залученню місцевого самоврядування для вирішення проблем з мінімізації ризиків виникнення надзвичайних ситуацій [79].

У процесі становлення та розвитку незалежної України одночасно створювалась та функціонувала Єдина державна система цивільного захисту України (далі – ЄДСЦЗ). На сьогодні ця система поєднує функції цивільного захисту та загальнодержавної системи запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру у вигляді взаємодії усіх ланок ЄДСЦЗ.

На початку 90-х років відбувалась трансформація поглядів на роль та функціонування цивільної оборони (далі – ЦО). Приділено увагу щодо готовності сил і засобів ЦО до вирішення завдань, зорієнтованих на захист населення і територій від природних та техногенних небезпек не тільки у воєнний період, а також у мирний час. Це сприяло виникненню питання щодо наявності відповідних структур та фахівців, які могли сприяти виконанню поставлених перед ними завдань.

Важливість своєчасного та кваліфікованого вирішення завдань з попередження та запобігання виникнення НС у державі, а також швидкого реагування та ліквідації наслідків НС, у випадку їх виникнення, в Україні у 1996 році прийнято рішення щодо створення центрального органу виконавчої влади, а саме Міністерства України з надзвичайних ситуацій і захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС України). Таким чином в обласних державних адміністраціях були створені Управління з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи на основі штабів ЦО [16, с.120-121].

Як інструмент реалізації державної політики у сфері цивільного захисту в 1998 році затверджено Єдину державну систему цивільного захисту України. ЄДСЦЗ складається з функціональної і територіальної підсистем та їх ланок, що визначено у Кодексі цивільного захисту України. Основні зусилля ЄДСЦЗ зосереджувались на вдосконаленні показника постійної готовності до виконання поставлених завдань та управління ЦЗ.

Постійна готовність системи управління ЦЗ полягає у забезпеченні швидкого реагування на НС, а саме своєчасного оповіщення про загрозу або

виникнення НС та якісного виконання поставлених завдань. МНС України приділено увагу щодо роботи аварійно-рятувальних служб та формувань, а також навчанню населення діям у НС, які характерні для відповідних районів у яких вони проживають.

Удосконалення заходів щодо реагування на НС відбувалось разом з модернізацією структури сил ЦЗ. Так наприклад, до складу МНС України було переведено пожежну службу з МВС України.

У рамках загальнодержавної цільової програми розвитку цивільного захисту на 2009-2013 років поступово реалізовувались системні заходи щодо модернізації управління системою цивільного захисту.

Відповідно до вимог Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 09.12.2013 р., Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи було реорганізовано у Міністерство надзвичайних ситуацій України; а згодом, відповідно до вимог Указу Президента України «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24.12.2012 р., відбулася реорганізація Міністерства надзвичайних ситуацій України та Державної інспекції техногенної безпеки України у новостворену Державну службу України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України).

У 2012 році був прийнятий Кодекс цивільного захисту України в якому визначено основні положення з побудови та організації діяльності державної системи цивільного захисту її органів управління та закріплено повноваження центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, а також основні принципи побудови цивільного захисту й завдання ДСНС у цій сфері [27].

Відповідно до Положення про ДСНС України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052, ця служба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ

і який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [57].

Любінський А. аналізуючи сучасний стан та перспективи розвитку модернізації системи цивільного захисту України показав, що зі створенням ДСНС України та покладанням на Міністерство внутрішніх справ України багатьох повноважень та функцій із забезпечення формування державної політики у сферах цивільного захисту населення і територій від НС та запобігання їх виникнення, ліквідації НС, в Україні почали функціонувати два центри управління – це МВС України, що забезпечує формування державної політики в цій сфері, та ДСНС, яка має реалізовувати державну політику. «Така конфігурація суб'єктів державного управління цивільним захистом на рівні центральних органів виконавчої влади, не узгоджується у відповідній частині з концепцією та змістом Кодексу цивільного захисту України, спричиняє колізії у законодавстві та компетенційну плутанину» [41, с. 104-105].

Альбощій О.В., Болотських М.В. при дослідженні організаційного механізму державного управління на етапі прийняття рішень керівника на оперативні дії підрозділів цивільного захисту, визначили шляхи підвищення ефективності їх дій за рахунок застосування методів оцінювання витрат на планові заходи та їх врахування при прийнятті рішень [1, с. 33-39].

Сутність державного управління у сфері національної безпеки як вид суспільної діяльності та підгалузі науки державного управління проаналізував Г. Ситник, який окреслив наукові основи розробки управлінських рішень з питань забезпечення національної безпеки, тим самим обґрунтував необхідність саме системного підходу під час аналізу управлінських аспектів соціальних систем, яке передбачає дослідження управління як процесу цілеспрямованого впливу суб'єкта на об'єкт управління [7, с. 51; 70, с. 266-286].

Взаємозв'язок процесів публічного адміністрування та прийняття управлінських рішень виявив В. Бакуменко, який обґрунтував управління як визначальну функцію публічного адміністрування, виокремив управлінське рішення як наукову категорію, виявив пріоритетність визначення цінностей та цілей як основної ланки прийняття рішень, підкреслив роль конкуренції в процесі прийняття рішень, висвітлив послідовність етапів прийняття рішень та динаміку їх виконання [4, с. 8-26; 8, с. 50-51].

Л. Борисова, О. Загора, Є. Селеєнко та А. Лещенко порушили актуальну проблему щодо створення системи підтримки прийняття рішень в умовах надзвичайних ситуацій на об'єктовому рівні, що здатна вирішувати складні завдання під час управління при ліквідації надзвичайних ситуацій, що мають недостатню інформацію, яка необхідна для прийняття обґрунтованого рішення [51, с. 82-84].

Теоретичні засади механізму державного управління системою цивільного захисту визначив С. Майстро, а саме визначив авторський механізм державного управління системою цивільного захисту та виокремив його складники [42, с. 3-10].

В. Гречанінов запропонував удосконалити систему управління єдиної державної системи цивільного захисту шляхом запровадження механізму здійснення моніторингу і прогнозування надзвичайних ситуацій [17, с. 8-10].

Важливим методологічним аспектом при розробці і функціонуванні механізмів державного управління в умовах надзвичайної ситуації є основоположні принципи. Принципи державного управління в умовах надзвичайних ситуацій представляють собою загальні закономірності, відносини, основні правила, положення, керівні норми, що визначають напрямки поведінки і процесів функціонування системи державного управління в надзвичайних ситуаціях.

Учені А. Вакар'юв, І. Кринична, В. Костенко, та ін. справедливо визначають, що специфіка цих ситуацій, а також значимість і масштабність

зумовлюють у цьому випадку нагальну потребу дотримуватися таких основних загальних і спеціальних державно-управлінських принципів:

- централізація керівництва;
- оперативність;
- директивність, терміновість і адресність;
- забезпеченість;
- комплексність;
- науковість [35].

Основоположним принципом організації робіт щодо запобігання наслідків екстремальних явищ є принцип централізації керівництва, який передбачає об'єктивно-необхідний характер, тому що при виникненні масштабних надзвичайних ситуацій беруть участь саме формування, які мають різну відомчу підпорядкованість. Таким чином функціонування єдиного органу управління є важливою умовою для координації їх діяльності. Оскільки екстремальні явища в обов'язковому порядку мають певну географічну прив'язку, а в роботах щодо ліквідації надзвичайних ситуацій беруть участь, насамперед, місцеві організації, керівництво всім комплексом відновлювальних робіт повинні здійснювати територіальні органи державного управління. Крім того, при виникненні масштабних надзвичайних ситуацій в якості координуючого органу державного управління в умовах надзвичайних ситуацій можуть виступати комісії з питань надзвичайних ситуацій. [76, с. 108]

Крім того, В. Костенко, С. Майстро, Є. Маслов, О. Скрипник, І. М. Шпильовий та ін. [32; 42; 43] до принципів державного управління в умовах надзвичайних ситуацій також відносять гарантування державою права на захист життя, здоров'я, майна; економічно обґрунтованого зменшення імовірності виникнення надзвичайних ситуацій і мінімізації їх наслідків; здійснення превентивної безпеки; гласності; вільного доступу громадян до інформації у сфері цивільного захисту, прийняття державно-управлінських рішень, державної служби, роботи з персоналом управління,

налагодження раціональних взаємовідносин між державою, суспільством і особою тощо.

Є. Маслов вважає, що цивільний захист має здійснюватись за такими принципами:

- гарантованість конституційного права громадян на захист життя, здоров'я, та їх майна;
- добровільність залучення людей до здійснення заходів у сфері цивільного захисту;
- комплексність підходу до вирішення завдань цивільного захисту;
- раціональність економічно обґрунтованого зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій і мінімізація їх наслідків;
- територіально-функціональний принцип організації Єдиної державної системи цивільного захисту;
- гласність, вільний доступ населення до інформації з цивільного захисту відповідно до чинного законодавства [42, с. 3-6; 43].

Костенко В. О. визначив такі заходи для вирішення проблем природної та техногенної безпеки України на державному рівні:

1. Управління техногенними ризиками, що забезпечать стале, гарантоване зменшення кількості та наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

2. Створення цілісної міжвідомчої системи моніторингу і налагодження державної служби прогнозування та попередження природних і техногенних надзвичайних ситуацій.

3. Створення загальнодержавного реєстру потенційно-небезпечних об'єктів і територій та механізмів їх моніторингу.

4. Підвищення ефективності роботи органів державного нагляду за станом і функціонуванням потенційно небезпечних виробництв [32, с. 471-476].

Кришталь Т. М., Обрусна С. Ю. зробили аналіз основних завдань органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту, до яких віднесли: оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення

надзвичайних ситуацій; створення комісії з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій; контроль за готовністю до дій за призначенням; питання з евакуації населення; радіаційний, хімічний, біологічний, медичний, психологічний захист населення; забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій; організація робіт з запобігання, реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків; навчання населення діям у надзвичайній ситуації [37, с. 230].

Питання щодо прийняття рішень керівниками органів управління різних рівнів у сфері цивільного захисту в режимах функціонування ЄДСЦЗ зокрема під час загрози виникнення надзвичайної ситуації, ліквідації її наслідків та проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт розглянули Гаваза А. О., Гудович О. Д., Мазуренко В. І. Особливу увагу приділили інформаційному аспекту управлінського рішення у надзвичайних ситуаціях, яку зобразили у вигляді рис.1.1 [15, с. 122].

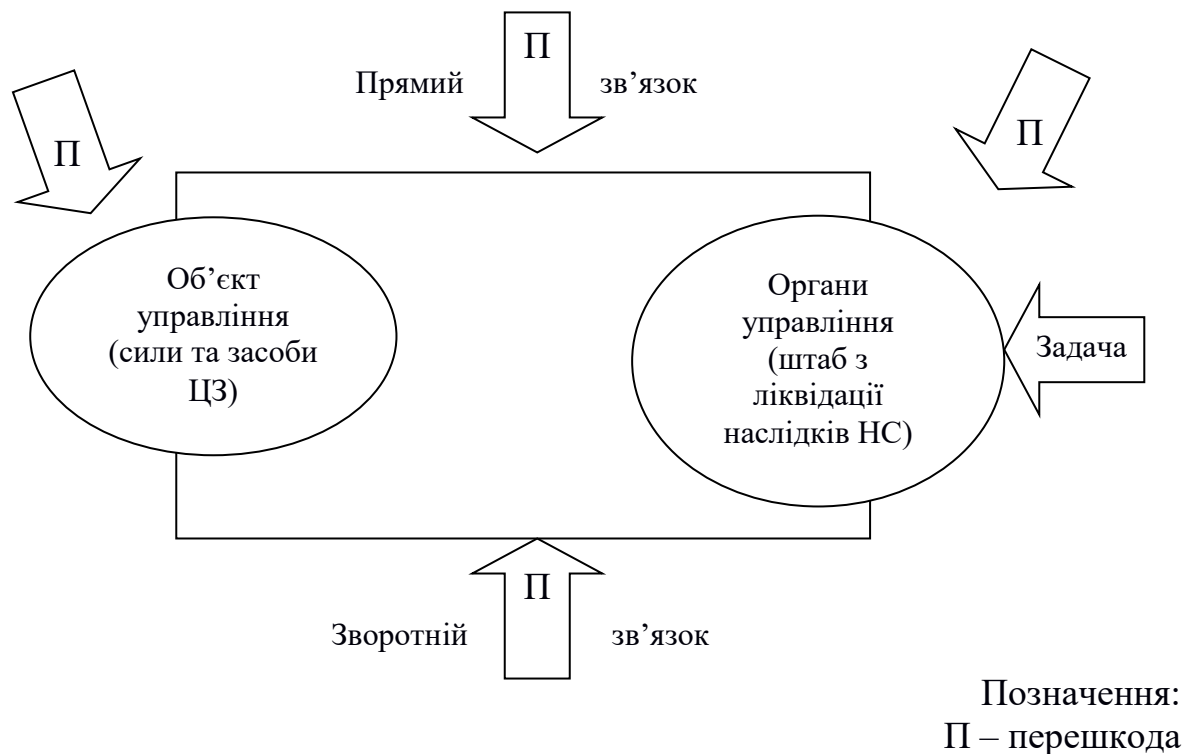

Рис. 1.1 Інформаційний аспект управлінського рішення у НС.

Основою для прийняття рішення в обстановці, яка склалася, має обсяг інформації, що надходить. Цей взаємозв'язок впливає із закону залежності

вирішення задачі управління від обсягу наявної інформації, що використовується.

З точки зору діалектики можна стверджувати, що в будь-якій ситуації завжди є одне рішення, що відповідає умовам даної обстановки, тобто об'єктивне рішення, таким чином завдання керівника або штабу знайти це рішення. Таке рішення може бути отримане лише за наявності повної інформації про стан сил ЦЗ, умов обстановки і особливо про можливий хід розвитку надзвичайної ситуації. Як показує досвід, таке рішення важко прийняти внаслідок трьох основних причин:

1. Обмежені можливості сил і засобів ЦЗ при виконанні заходів з ліквідації наслідків НС протягом визначеного періоду.
2. Розвиток та наслідки НС не завжди є можливість спрогнозувати.
3. Несвоєчасне отримання та достовірність інформації, у зв'язку з чим виникає невизначеність для прийняття рішення.

Тому, прийняті в розглянутих умовах рішення, навіть якщо вони відповідають наявній інформації, відрізняються від найкращого і вважаються прийнятними [15, с. 122].

Бойко О. А. розглядає удосконалення єдиної державної системи цивільного захисту та питання подальшої розбудови сучасної та потужної системи цивільного захисту в Україні, а також удосконалення державного управління у цій сфері, що потребують вжиття додаткових організаційних та практичних заходів з розв'язання наявних проблемних питань. Зокрема передбачаються заходи делегування додаткових повноважень у сфері цивільного захисту на територіальний рівень, вдосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування та органів державної влади, врегулювання цих та інших питань шляхом внесення змін до чинного законодавства тощо [11, с. 49].

Однак недостатньо дослідженим залишається питання щодо організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

1.2. Уточнення змісту основних понять дослідження: «органи місцевого самоврядування», «цивільний захист», «єдина державна система цивільного захисту», «служби цивільного захисту», «надзвичайні ситуації»

Розвиток суспільства та рівень безпеки життєдіяльності відбувається під впливом соціального управління, цілеспрямованого впливу людей на власну суспільну, колективну і групову життєдіяльність, яке складається з двох типів: саморегулювання суспільства (безпосереднє управління) та державного управління (органи державної влади) [42, с. 3-10].

«Державне управління – це цілеспрямований організаційний, регулюючий та контролюючий вплив суб'єкта державного управління на об'єкт державного управління шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією» [19, с. 117-118].

Для дослідження проблем державного управління використовується методологія системного підходу, яка дозволяє аналізувати будь-який об'єкт або явище як систему в єдності всіх її складових, що безперервно взаємодіють як між собою, так і з зовнішнім середовищем.

Система – це сукупність взаємодіючих елементів, які мають інтегральні властивості, не притаманні кожному з цих елементів окремо.

Особливостями кожної системи, а також і системи цивільного захисту є її цілісність, структурованість, ієрархічність організації (тобто наявність сукупності підсистем різного рівня, які розташовані в порядку поступовості), наявність різних типів необхідних комунікацій між елементами та наявність інтегрованої якості, цілеспрямованість функціонування на корисний результат [42, с. 3-10].

Державне управління у сфері запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру є стратегічним компонентом розвитку і забезпечення національної безпеки держави. Негативні наслідки надзвичайних ситуацій є однією із основних причин

дестабілізації соціально-економічного життя українського суспільства. За статистикою, понад 90% надзвичайних ситуацій в Україні документально класифікуються як місцевого або об'єктового рівня, тоді як відповідальність за організацію робіт з ліквідації законодавчо покладається на органи місцевого самоврядування [30, с. 158-165].

Об'єктом державного управління відповідно до організаційно-структурного критерію виступають формально визначені структури (область, місто, район, підприємство), а за функціональним критерієм – види діяльності, в тому числі цивільний захист [19, с. 117-118].

У державному управлінні до суб'єктів управління належать: органи виконавчої влади (уряд, міністерства, державні комітети, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації); керівники і керівний склад цих органів (політичні діячі, посадові особи, службові особи, які наділені державно-владними повноваженнями).

Законом «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено, що місцеве самоврядування в Україні - це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [63].

«Органи місцевого самоврядування (далі ОМС) – органи, які обираються безпосередньо населенням та (або) утворюються представницьким органом муніципального утворення і наділені власними повноваженнями щодо вирішення питань місцевого значення» [44, с. 6].

Таким чином, можна стверджувати, що в управлінні як суб'єктом, так і об'єктом управлінського впливу так чи інакше виступає людина, а точніше громадянин держави.

Кожен громадянин, відповідно до Конституції України, має право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, стихійного

лиха, застосування зброї та на вимогу гарантованого забезпечення реалізації цього права від органів виконавчої влади, керівників підприємств, організацій, установ незалежно від форм власності і підпорядкування [28]. Держава як гарант цього права має створювати і розвивати єдину державну систему цивільного захисту.

Відповідно до ст. 4 Кодексу цивільного захисту України, що затверджений Указом Президента України від 02.10.2012 р. № 5403-VI і вступив в дію 01.07.2013 р., «цивільний захист - це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період» [27].

На думку Потеряйко С. П., у зазначеному визначенні поняття «цивільний захист» закладено недоліки в правовому механізмі державного управління у сфері цивільного захисту. Тому, у вказаній дефініції необхідно розкрити процес управління діями сил цивільного захисту під час загрози та виникнення надзвичайної ситуації [53, с. 73].

Відповідно до ст. 8 Кодексу цивільного захисту України, забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється єдиною державною системою цивільного захисту.

«Єдина державна система цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ) – сукупність органів управління, сил і засобів центральних та місцевих органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, підприємств, установ та організацій, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту. Складовими ЄДСЦЗ є функціональні і територіальні підсистеми та ланки територіальних підсистем» [27].

Функціональні підсистеми ЄДСЦЗ створюються центральними органами виконавчої влади у відповідній сфері суспільного життя. Територіальні підсистеми ЄДСЦЗ діють в областях та місті Києві. Ланки територіальних підсистем створюються органами місцевого самоврядування

відповідно – в обласних центрах, у містах обласного і районного підпорядкування. Безпосереднє керівництво територіальною підсистемою, її ланкою покладається на посадову особу, яка очолює орган, що створив таку підсистему, ланку. До складу територіальних підсистем та їх ланок входять органи управління та підпорядковані їм сили ЦЗ, відповідні суб'єкти господарювання.

Держава в межах ЄДСЦЗ забезпечує реалізацію завдань у сфері запобігання та ліквідації наслідків техногенних та природних НС. Взаємодія ОМС з органами державної влади щодо реалізації політики держави у системі здійснюється з використанням основних механізмів: правового, що складається із сукупності правових засобів, за допомогою яких діяльність суб'єктів суспільних відносин приводиться у відповідність з вимогами і дозволами, які містяться в нормах права; організаційного, який характеризується сукупністю різних за природою конкретних процесів і дій, що приводять до утворення та вдосконалення взаємозв'язків між складовими елементами цієї системи та мають організувати її ефективну діяльність; економічного, який стимулює практичну діяльність у сфері запобігання та ліквідації НС і забезпечує залучення необхідних для цього інвестицій [67, с. 199-203].

Сутність та структуру ЄДСЦЗ, повноваження органів управління цивільного захисту визначено в Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 09.01.2014 № 11 [58]. Аналіз структури, функцій та завдань ЄДСЦЗ свідчить про те, що на законодавчому рівні недостатньо чітко окреслено межі повноважень і відповідальності всіх суб'єктів цивільного захисту, а також систему управління цивільного захисту (див. Додаток А, Б) [8, с. 52-53].

У складі єдиної державної системи цивільного захисту функціонують постійно діючі органи управління цивільного захисту, координаційні органи, сили цивільного захисту функціональних і територіальних підсистем.

Постійно діючими органами управління цивільного захисту, до повноважень яких належать питання організації та здійснення заходів цивільного захисту, є:

на державному рівні – Кабінет Міністрів України, ДСНС, а також центральні органи виконавчої влади, що створюють функціональні підсистеми, та підрозділи з питань цивільного захисту у складі їх апаратів;

на регіональному рівні – обласні, Київська міська держадміністрації, підрозділи з питань цивільного захисту, які утворюються у їх складі, територіальні органи ДСНС;

на місцевому рівні – районні, районні у м. Києві держадміністрації, виконавчі органи міських (міст обласного значення) рад, підрозділи з питань цивільного захисту, які утворюються у їх складі, виконавчі органи селищних та сільських рад, підрозділи територіальних органів ДСНС;

на об'єктовому рівні – керівні органи підприємств, установ та організацій, а також підрозділи (посадові особи) з питань цивільного захисту, які утворюються (призначаються) такими органами відповідно до законодавства.

Координаційними органами є:

на загальнодержавному рівні – Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

на регіональному рівні – комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій областей, м. Києва;

на місцевому рівні – комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій районів, міст, районів у містах, селищ;

на об'єктовому рівні – комісії з питань надзвичайних ситуацій підприємств, установ та організацій.

Діяльність зазначених комісій провадиться відповідно до положень про них, які створюються на відповідному рівні. Для координації робіт з ліквідації наслідків конкретної надзвичайної ситуації на державному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівні у разі потреби утворюються

спеціальні комісії з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, діяльність яких провадиться відповідно до положень про такі комісії [38, с. 20-21].

Управління у сфері ЦЗ тісно пов'язане із забезпеченням безпеки у НС, тому що надзвичайні ситуації як загроза безпечному стану є самостійними складовими багатьох небезпек.

«Надзвичайна ситуація – обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності» [27].

Надзвичайні ситуації можуть супроводжувати терористичні акти, вибухи, дорожньо-транспортні пригоди, аварії на транспорті, виробничі процеси, природні небезпеки, протиправну діяльність людини, епідемічні ситуації тощо.

Забезпечення безпеки в надзвичайних ситуаціях пов'язане зі здійсненням широкого комплексу правових і спеціальних організаційно-технічних заходів щодо впорядкування суспільних відносин, зокрема, встановлення і підтримання правового режиму зони надзвичайного стану.

Для оперативного реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків органи місцевого самоврядування мають бути у постійній готовності, діяти злагоджено і професійно. Ефективність діяльності органів місцевого самоврядування залежить від повноти і збалансованості законодавчо закріплених повноважень, чіткого механізму взаємодії між різними рівнями місцевого самоврядування (область, район, місто, село), професійної компетентності управлінських кадрів, налагодженої взаємодії зі

службами цивільного захисту, наявності достатньої кількості сил і засобів, матеріальних та інших ресурсів [31, с. 158-159].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту» від 08.05.2015 № 469 спеціалізовані служби (енергетики, захисту сільськогосподарських тварин і рослин, інженерні, комунально-технічні, матеріального забезпечення, медичні, зв'язку і оповіщення, протипожежні, торгівлі та харчування, технічні, транспортного забезпечення, охорони публічного (громадського) порядку) входять до складу сил цивільного захисту та складаються з галузевих, територіальних та об'єктових спеціалізованих служб відповідно до функціональної спрямованості [59]. Утворюються спеціалізовані служби для проведення спеціальних робіт і заходів з цивільного захисту та їх забезпечення, що потребують залучення фахівців певної спеціальності, техніки і майна спеціального призначення.

Спеціалізована служба провадить свою діяльність відповідно до положення про службу, що затверджується органом, суб'єктом господарювання, який утворив таку службу.

Положення про галузеві спеціалізовані служби погоджуються із ДСНС, а територіальні та об'єктові спеціалізовані служби – з підрозділом з питань цивільного захисту відповідної територіальної ради та ОМС.

«Основними завданнями спеціалізованих служб є:

- участь у розробленні планів реагування на надзвичайні ситуації, планів цивільного захисту на особливий період;
- здійснення заходів з переведення спеціалізованих служб до функціонування в умовах надзвичайної ситуації та особливого періоду;
- підготовка та забезпечення готовності до дій за призначенням спеціалізованих служб;
- організація та проведення навчання за програмою спеціальної підготовки фахівців певної спеціальності, які входять до складу спеціалізованої служби;

- підтримання у готовності техніки і майна спеціального призначення для виконання завдань з цивільного захисту в мирний час та особливий період;

- підготовка пропозицій щодо проведення спеціальних робіт і заходів з цивільного захисту та їх забезпечення під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та управління підрозділами спеціалізованих служб, що залучаються до таких робіт і заходів;

- організація та взаємодія з органами управління та силами цивільного захисту функціональних і територіальних підсистем, їх ланок, які залучаються до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

- створення та поповнення матеріальних та інших ресурсів спеціалізованих служб» [59].

1.3. Принципи та методи дослідження організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні

При дослідженні діяльності та функціонування органів місцевого самоврядування виникає перелік певних проблем, вирішення яких можна досягти науковим обґрунтуванням напрямів виходу з певної критичної ситуації та вдосконаленням процесів діяльності. При дослідженні організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні, необхідно обґрунтувати принципи та методи дослідження визначеної проблематики.

Вирішення даної проблематики передбачає виконання таких основних завдань:

- огляд та аналіз літератури з теми дослідження;
- пізнання суті цивільного захисту та механізму управління системою цивільного захисту на місцевому рівні;
- огляд зарубіжного досвіду управління в сфері цивільного захисту;

- аналіз функціональної структури управління та організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні;

- удосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування зі службами цивільного захисту.

Виконання визначених у роботі завдань здійснювалося у певні етапи.

Першим етапом було опрацювання необхідної інформації, яка стосується пізнання суті цивільного захисту та механізму управління системою цивільного захисту на місцевому рівні, зважаючи на історіографію в цій сфері, а саме – вивчення літературних джерел та аналіз даних. Опрацювання літературних джерел дало змогу визначити ступінь вивченості досліджуваної проблеми вітчизняними та зарубіжними науковцями і застосувати окремі методичні прийоми в дослідженні.

Наступним етапом дослідження було теоретичне узагальнення інформації з використанням системи чинних законів та нормативно-правових актів у сфері забезпечення цивільного захисту. Це дослідження охоплює вибір актуальності теми, формулювання мети і завдань дослідження, гіпотези, складання програми, накопичення фактів, тобто збір статистичних даних, їх аналіз і теоретичне узагальнення, обґрунтування напрямів покращення діяльності органів місцевого самоврядування та удосконалення їх взаємодії зі службами цивільного захисту на місцевому рівні.

«Методологія – це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища» [25, с. 72].

Теоретичною та методологічною базою дослідження є сукупність загальних правил і методів, обґрунтування процесу становлення нових принципів у пізнанні об'єктивних законів розвитку державного управління, тому розгляд та дослідження визначеної проблеми передбачав використання вироблених наукою підходів та методів наукового дослідження. Актуальність та способи вирішення окремих питань визначили необхідність

використання наукових досліджень вчених з питань державного управління та функціонування органів місцевого самоврядування в сфері цивільного захисту.

Також поряд із літературними джерелами методологічною базою дослідження стали закони діалектики, нормативно-правові акти, закони України, постанови уряду та нормативні акти місцевих органів державної влади стосовно організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Усі нормативні та літературні джерела, а також наукові теорії та підходи до вирішення визначеної у роботі мети та завдань стали основою для проведення досліджень системного спрямування, за яких визначені проблеми розглядаються з позицій цілісності і нерозривності об'єкта, цілей і методів управління, методів і засобів моніторингу досліджуваного явища.

Системні дослідження є сукупністю наукових теорій, концепцій і методів, у яких об'єкт дослідження розглядається як система.

«Системні дослідження – це сукупність наукових і організаційних проблем, які при всій їх специфіці і різноманітності схожі в розумінні і розгляді досліджуваних ними об'єктів як систем, тобто множини взаємопов'язаних елементів, які виступають у формі єдиного цілого.

Системний підхід передбачає комплексність проведення досліджень, яка проявляється в цілісному уявленні досліджуваного об'єкта з урахуванням його властивостей, будови і розвитку та в забезпеченні взаємопов'язаних завдань і результатів рішення» [45].

Проведене дослідження має комплексне спрямування, оскільки охоплює діяльність органів місцевого самоврядування, дає всебічну оцінку їх взаємодії із службами цивільного захисту та шляхи удосконалення взаємодії на місцевому рівні. Це досягається застосуванням різноманітних методів дослідження, прийомів, а також єдиною методологічною й організаційною базою дослідження. Таким чином, дослідження такого процесу, як удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування в організації

взаємодії зі службами цивільного захисту неможливо провести без здійснення системного підходу, в ході реалізації якого розробляється механізм та інструменти подальшого ефективного розвитку цього процесу.

Діалектичний метод дослідження передбачає розглядання явища в їх розвитку та тісному взаємозв'язку, в постійному розвитку від нижчого до вищого, в переході кількості до нової якості і, зрештою, в єдності та боротьбі протилежностей, зважаючи на об'єктивні закони природи, суспільства та пізнання. За допомогою діалектичного методу пізнання в роботі досліджувалися, аналізувалися і прогнозувалися шляхи удосконалення функцій органів місцевого самоврядування в організації взаємодії зі службами цивільного захисту на місцевому рівні.

«Інструментарієм діалектичного методу є її загальні методи дослідження: індукція і дедукція. Індуктивний метод передбачає збирання, систематизацію й узагальнення фактів, причетних до проблеми, яка вимагає вирішення, тобто індукція йде від окремого (часткового) до загального, у підсумку чого викристалізовується все спільне, що характерне для даних фактів (явищ), їх поведінка, закономірності розвитку» [20, с. 33-36].

Разом з індуктивним, також застосовується дедуктивний метод, коли вирішення проблеми починають не зі збирання фактів, а з теоретичного, абстрактного осмислення її, базуючись при цьому на логіці мислення, випадкових спостереженнях, інтуїції. В результаті формується гіпотеза, що надає дослідницькій роботі цілеспрямованості і логіки здійснення через пошук, вивчення та систематизацію фактів, які підтверджують, чи, навпаки, спростовують її [20, с. 33-36].

Як висновок, можна виділити такі використані методи наукового дослідження, як:

- історичний: досліджено процес розвитку сутності поняття «цивільний захист» в історичному аспекті та вивчено європейський досвід в забезпеченні захисту населення від надзвичайних ситуацій;

- діалектичний і структурний: розкрито теоретико-методологічні засади діяльності органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту та проаналізовано теоретичні погляди вчених на поняття «цивільний захист», «єдина державна система цивільного захисту», розглянуто їх сутність;

- абстрактно-логічний: обґрунтовано понятійний апарат цивільного захисту та основні організаційно-правові засади функціонування органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту;

- статистичний: проаналізовано сучасний стан здійснення діяльності органами місцевого самоврядування в сфері цивільного захисту та представлено обґрунтування удосконалення взаємодії зі службами цивільного захисту на місцевому рівні;

- порівняльно-правовий: з'ясовано нормативно-правове забезпечення органів місцевого самоврядування в організації системи цивільного захисту;

- графічний: використано при розробці схем із метою кращого подання матеріалу дослідження.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ІЗ СЛУЖБАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

2.1. Сутність, зміст, мета, завдання, принципи організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні

Головна відповідальність щодо мінімізації ризиків виникнення природних і техногенних надзвичайних ситуацій покладена на органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Основними складовими цивільного захисту є:

- захист населення і територій від НС;
- запобігання НС;
- реагування на НС та ліквідація їх наслідків;
- забезпечення заходів цивільного захисту (див. Додаток В).

Реалізація заходів щодо захисту населення і територій від загрози виникнення та виникнення надзвичайних ситуацій, згідно Кодексу цивільного захисту України, покладено на виконавчі органи, зокрема, міських, сільських, селищних рад [27].

Частиною другою статті 19 Кодексу цивільного захисту України визначено повноваження та посилено роль органів місцевого самоврядування щодо реалізації заходів цивільного захисту населення і протидії надзвичайним ситуаціям.

«Основними завданнями державного управління системою цивільного захисту є:

- збирання та аналітичне опрацювання інформації про НС;
- прогнозування та оцінка соціально-економічних наслідків НС;
- здійснення нагляду і контролю у сфері ЦЗ;

- розроблення та виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів, дотримання норм і стандартів у сфері ЦЗ;
- створення, збереження та раціональне використання матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання НС;
- розробка та виконання науково-технічних програм, спрямованих на запобігання НС;
- оперативне оповіщення населення про виникнення або загрозу виникнення НС, своєчасне достовірне інформування про обстановку, яка складається, заходи, що вживаються для запобігання НС, та подолання їх наслідків;
- організація захисту населення та територій від НС, надання невідкладної психологічної, медичної та іншої допомоги потерпілим;
- проведення невідкладних робіт із ліквідації наслідків НС і організація життєзабезпечення постраждалого населення;
- забезпечення постійної готовності сил і засобів ЦЗ до НС та ліквідації їх наслідків;
- надання, з використанням засобів ЦЗ, оперативної допомоги населенню у разі виникнення несприятливих побутових або нестандартних ситуацій;
- навчання населення способів захисту в разі виникнення надзвичайних, несприятливих побутових або нестандартних ситуацій та організація тренувань;
- міжнародне співробітництво у сфері ЦЗ» [27].

Основою державного управління системою цивільного захисту виступають базові принципи. Згідно з чинним законодавством України, цивільний захист діє на таких принципах:

- гарантування державою громадянам конституційного права на захист життя, здоров'я та їх майна, а юридичним особам – права на безпечне функціонування;

- добровільне залучення людей до здійснення заходів у сфері ЦЗ, пов'язаних з ризиком для їх життя та здоров'я;
- комплексного підходу до вирішення завдань ЦЗ;
- створення системи раціональної превентивної безпеки з метою максимально можливого, економічно обґрунтованого зменшення ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій і мінімізації їх наслідків;
- територіальності та функціональності ЄДС ЦЗ;
- мінімізації заподіяння шкоди довкіллю;
- гласності, вільного доступу населення до інформації у сфері ЦЗ відповідно до законодавства [27; 42, с. 5].

Для координації дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, органів управління та сил цивільного захисту, а також організованого та планового виконання комплексу заходів реагування на НС та ліквідації їх наслідків:

- використовуються пункти управління та центри управління в НС;
- утворюються спеціальні комісії з ліквідації наслідків НС;
- призначаються керівники робіт з ліквідації наслідків НС;
- утворюються штаби з ліквідації наслідків НС;
- визначається потреба у силах цивільного захисту;
- залучаються сили цивільного захисту до ліквідації наслідків НС.

Обов'язковою умовою щодо ефективного реагування при виникненні НС є не тільки своєчасне зосередження сил і засобів в районі виникнення НС, але й правильна організація управління підрозділами під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт [74, с. 39-40].

Організація управління під час реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків полягає у постійному керівництві з боку органу управління та керівника робіт з ліквідації наслідків НС та взаємодії з залученими спеціалізованими службами і силами в організації виконання задач з ліквідації НС.

Основними задачами управління під час реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків є:

- підтримання високого рівня морально-психологічного стану особового складу та постійної готовності до дій;
- завчасне планування дій сил;
- безперервний збір та вивчення даних про обстановку в районі НС;
- своєчасне прийняття рішень та доведення їх до підлеглих;
- організація та забезпечення безперервної взаємодії;
- організований збір та евакуація населення із зони НС;
- підготовка сил і засобів до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків НС (далі – АРНР);
- організація всебічного забезпечення сил і засобів;
- контроль за своєчасним виконанням заходів і задач підлеглими та надання їм необхідної допомоги.

Основою управління є рішення керівника робіт з ліквідації наслідків НС, який відповідно несе повну відповідальність за управління підпорядкованими силами та успішне виконання ними задач з ліквідації наслідків НС.

Система управління в НС – це сукупність органів управління, пунктів управління та систем зв'язку, оповіщення і автоматизації управління.

Ефективність системи управління досягається за рахунок високого ступеню готовності її складових, сталості функціонування та можливості забезпечувати як централізоване так і безпосереднє управління силами і засобами залученими для ліквідації НС [74, с. 40].

Враховуючи, що на місцевому рівні постійно виникають різного роду небезпеки, пов'язані із стихійними лихами, аваріями, пожежами, які завдають великої матеріальної шкоди та призводять до людських жертв, для ефективного та швидкого реагування органам місцевого самоврядування необхідно організувати виконання основних завдань:

- створення комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;
- оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій;
- укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту;
- евакуація населення у безпечні райони, їх розміщення;
- радіаційний, хімічний, біологічний, медичний захист населення;
- організація робіт з реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків;
- забезпечення життєдіяльності постраждалих від надзвичайних ситуацій;
- керівництво створеними аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, забезпечення діяльності та здійснення контролю за готовністю до дій за призначенням;
- навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях [49].

До координуючих органів управління в НС відносяться постійно діюча комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій і спеціальна комісія з ліквідації НС, яка створюється за необхідністю у разі виникнення НС.

Керівництво проведенням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у єдиній державній системі цивільного захисту під час ліквідації наслідків НС та управління силами цивільного захисту, що залучаються до таких робіт, здійснює керівник робіт з ліквідації наслідків НС, який призначається та діє відповідно до статті 75 Кодексу цивільного захисту України.

Для безпосередньої організації і координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків НС утворюється штаб з ліквідації її наслідків, який є робочим органом керівника робіт з ліквідації наслідків НС.

Рішення про утворення та ліквідацію такого штабу, його склад приймає керівник робіт з ліквідації наслідків НС. Загальне керівництво організацією та проведенням заходів і робіт з ліквідації наслідків НС, відновлювальних робіт здійснює залежно від рівня та характеру походження НС Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, на адміністративній території або території яких сталася НС.

Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється ЄДСЦЗ, яка складається з функціональних і територіальних підсистем та їх ланок. Загальне керівництво ЄДСЦЗ здійснює Кабінет Міністрів України, безпосереднє – ДСНС України.

Відповідно Кодексу цивільного захисту з метою захисту населення і територій від НС у мирний час та в особливий період, забезпечення готовності підпорядкованих сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання і реагування на НС, відповідні центральні органи виконавчої влади створюють функціональні підсистеми (ДСНС України – підсистему реагування на НС, проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт).

В ЄДСЦЗ з метою своєчасного запобігання і ефективного реагування на НС організовується взаємодія з питань [58]:

- визначення органів управління, які безпосередньо залучаються до ліквідації наслідків НС, складу і кількості сил (засобів) реагування на них;
- погодження порядку здійснення спільних дій сил ЦЗ під час ліквідації наслідків НС з визначенням основних завдань, місця, часу і способів їх виконання;
- організації управління спільними діями органів управління та сил ЦЗ під час виконання завдань за призначенням;
- всебічного забезпечення спільних заходів, що здійснюватимуться органами управління та підпорядкованими їм силами ЦЗ, в тому числі

взаємного надання допомоги транспортними, інженерними, матеріальними, технічними та іншими засобами.

Залежно від обставин, масштабу, характеру та можливого розвитку НС взаємодія організовується:

на загальнодержавному рівні – безпосередньо між органами управління та силами функціональних і територіальних підсистем;

на регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях – між територіальними органами центральних органів виконавчої влади, місцевими органами виконавчої влади, їх силами, а також суб'єктами господарювання.

З метою запобігання виникненню НС, мінімізації їх можливих наслідків, організації узгодженого реагування сил ЦЗ на небезпечні події та НС між оперативно-черговими (черговими, диспетчерськими) службами органів виконавчої влади всіх рівнів, підприємств, установ та організацій (у разі їх утворення) і оперативно-черговими службами ЦЗ організовується обмін інформацією про загрозу або виникнення НС та хід ліквідації її наслідків у сфері відповідальності відповідної чергової служби.

Взаємодія під час здійснення заходів щодо запобігання виникненню НС та ліквідації їх наслідків організовується через спеціально призначені оперативні групи або представників відповідних центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, які залучаються до здійснення таких заходів.

Повноваження зазначених оперативних груп або представників визначаються відповідними центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Взаємодія планується і організовується завчасно шляхом розроблення Планів реагування на конкретні види НС та планів взаємодії під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, які уточнюються щорічно. Плани узгоджуються із взаємодіючими органами управління, підписуються начальниками (керівниками), які організовують їх

розроблення, і затверджуються комісіями з питань техногенно-екологічної безпеки та НС відповідного рівня [12].

Взаємодія органів управління і сил у режимі підвищеної готовності та у режимі НС, організовується керівником робіт з ліквідації наслідків НС та його органом управління – штабом з ліквідації наслідків НС.

Взаємодія рятувальних сил з підрозділами інших міністерств і відомств у ході ліквідації наслідків НС полягає в узгоджених за місцем, часом, завданням і способам їх виконання спільних діях органів управління, підрозділів, служб різного призначення та підпорядкованості, що забезпечують комплексне, найбільш ефективне і повне використання їх можливостей в інтересах проведення робіт в короткі терміни, а також ліквідацію наслідків НС з найменшими втратами.

Для організації взаємодії необхідно:

- визначити взаємодіючі органи управління і сили; організувати порядок взаємодії та надійний зв'язок;

- забезпечити взаємний обмін оперативною інформацією про обстановку, що склалася, і подальші дії суб'єктів реагування на НС;

- визначити порядок всебічного забезпечення спільних заходів та взаємного надання допомоги транспортними, інженерними, матеріальними, технічними та іншими засобами;

- уточнити план взаємодії; довести до підлеглих і взаємодіючих органів управління і сил вказівки щодо порядку оповіщення, управління, зв'язку та обміну інформацією;

- установити відповідальність керівників підпорядкованих структурних підрозділів за організацію взаємодії у процесі розв'язання ними конкретних завдань;

- вжити усіх можливих заходів для підтримання безперервної взаємодії з підпорядкованими і взаємодіючими органами управління і силами, негайно відновлювати взаємодію у разі її втрати [12].

У подальшому при зміні обстановки та необхідності виконання нових завдань порядок взаємодії додатково уточнюється або визначається заново.

Крім того реалізація вимог до забезпечення заходів безпеки під час організації дій у режимі НС, вимагає взаємодії суб'єктів реагування щодо забезпечення безпеки постраждалих громадян, які знаходяться в зоні НС, і збереження їх майна; організації та збереження вантажів і майна, які транспортуються до зони НС, на шляху їх проходження та в місцях зберігання; здійснення термінових заходів по захисту населення та його евакуації (відселенню) з небезпечних зон, укриттю людей у захисних спорудах, організації само - та взаємодопомоги у зоні НС, постачання засобів індивідуального захисту.

В практичній діяльності питання взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту обумовлюються відповідними інструкціями по взаємодії.

Таким чином взаємодія організовується за наступними формами:

- обмін інформацією про загрозу або виникнення НС на місцевому рівні;
- проведення спільних оперативних нарад керівного складу структурних підрозділів з керівним складом інших сил ЦЗ;
- здійснення спільних заходів за планами реагування, що розробляються на місцевому рівні, при загрозі або виникненні НС;
- проведення спільних тренувань і занять;
- здійснення інших заходів, передбачених чинним законодавством [48].

Організація спільних заходів складається з етапів попередньої і безпосередньої та оперативної підготовки до їх проведення.

На етапі попередньої підготовки сторонами, що взаємодіють, здійснюються:

- розроблення планів взаємодії на регіональному та місцевому рівнях;
- спільне визначення місць розташування, зустрічі особового складу й порядку здійснення спільних заходів, пов'язаних з ліквідацією наслідків НС;

- визначення обсягів і послідовності спільних дій при ліквідації наслідків НС;

- узгодження порядку управління і взаємодії підрозділів при виконанні спільних завдань, а також питань матеріально-технічного забезпечення їх дій;

- розроблення і здійснення заходів щодо підготовки до взаємодії підрозділів різних структур.

На етапі безпосередньої та оперативної підготовки здійснюються:

- оцінка обстановки, стану і можливостей наявних сил і засобів;

- визначення керівника спільних заходів за погодженням з керівниками сторін, що взаємодіють;

- визначення необхідності залучення підрозділів ЦЗ до проведення дій з ліквідації наслідків НС, початку й послідовності здійснення спільних заходів;

- виділення або отримання техніки та засобів, необхідних для здійснення спільних заходів.

На сьогодні дуже важливим фактором для попередження та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій є ефективна система державного управління. Надзвичайні ситуації будь-якого характеру завжди приносять негативні наслідки як для всієї соціально-економічної системи всієї країни, так і на регіональному, місцевому рівні та для кожної людини окремо. Швидкий розвиток надзвичайних ситуацій сприяє своєчасному та оперативному реагуванню на них, ліквідації та мінімізації їх наслідки. Тому саме ці завдання повинні бути в пріоритеті органів місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування повинні швидко та професійно реагувати на надзвичайні ситуації. Однак на ефективність діяльності органів місцевого самоврядування впливає механізм взаємодії між різними рівнями місцевого самоврядування, а також достатньої кількості сил та засобів.

Таким чином, сутність взаємодії полягає в основаних на належній нормативно-правовій регламентації узгоджених на всіх рівнях діях і заходах взаємодіючих суб'єктів під час виконання відповідних завдань.

2.2. Нормативно-правова база механізму взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні

Надзвичайні ситуації виникають у різних сферах суспільного життя. Саме тому, важливим у врегулюванні взаємовідносин у таких випадках є досконала нормативно-правова база, яка покликана визначати органи, зміст та функції їхньої діяльності стосовно управління в галузі безпеки життєдіяльності та забезпечити права громадян України на пріоритет їхнього здоров'я та життя.

Для ефективного розв'язання завдань місцевого значення потрібна модель, яка б забезпечувала необхідну єдність державної влади з самостійністю територіальних громад, сприяла ефективності взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а саме визначена та регламентована законодавством діяльність самостійних органів публічної влади, що спрямована на взаємну підтримку, кооперацію зусиль по узгодженому та ефективному управлінню на місцевому рівні [26, с. 232].

«Нормативно-правова база є фундаментом для забезпечення функціонування усіх гілок влади, органів державної влади та органів місцевого самоврядування. У сфері забезпечення цивільного захисту в Україні існує достатня кількість законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів місцевого самоврядування та механізм взаємодії із службами цивільного захисту на місцевому рівні» [69].

Загальна кількість нормативно-правових актів залежить від специфіки забезпечення життєдіяльності на окремій території в умовах надзвичайної ситуації. Однак до найважливіших та загальних відносимо Конституцію України, Закон України «Про місцеві державні адміністрації», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Крім цього, виділяють ще такі:

Кодекс цивільного захисту України;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 09.01.2014 № 11;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про функціональну та територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту» від 11.03.2015 № 101;

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту» від 08.07.2015 № 469;

Закон України «Про правові засади цивільного захисту»;

Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану»;

Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»;

Рішення виконавчого комітету;

Розпорядження міського голови;

Рішення керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації на місцевому рівні.

28 червня 1996 р. було прийнято Конституцію України, у якій розділ XI якої присвячений питанням місцевого самоврядування. Тобто, на рівні основного Закону держави було закріплено правову основу місцевого самоврядування в Україні, зокрема визначено, що до таких органів належать сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а до ОМС, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ і міст, – районні та обласні ради [28].

Окремо потрібно звернути увагу на низку конституційних положень, що стосуються організаційних, правових та фінансових засад діяльності органів місцевого самоврядування. Так, у ч. 3, 4 ст. 143 Конституції визначено, що ОМС можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих

загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності.

Своєю чергою, згідно зі ст. 146 Конституції України, інші питання організації місцевого самоврядування, формування, діяльності та відповідальності ОМС визначаються законом [28].

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. визначено систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу й відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування [63].

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріпив декілька повноважень ОМС щодо захисту населення і територій від НС, які фрагментарно викладались у низці статей, присвячених визначенню делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у різних галузях: земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища; оборонної роботи; забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

24 червня 2004 р. було прийнято Закон України «Про правові засади цивільного захисту» № 1859-IV, який визначив правові та організаційні засади у сфері цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру, повноваження органів виконавчої влади та інших органів управління, порядок створення і застосування сил, їх комплектування, проходження служби, а також гарантії соціального і правового захисту особового складу органів і підрозділів цивільного захисту.

Цей закон уперше увів у національне правове поле термін «цивільний захист» і його нормативне визначення як «систему організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та інших заходів, які здійснюються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підпорядкованими їм силами і засобами, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми

власності, добровільними рятувальними формуваннями, що забезпечують виконання цих заходів з метою запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій, які загрожують життю та здоров'ю людей, завдають матеріальних збитків у мирний час та в особливий період» [64].

Окрім того, Закон «Про правові засади цивільного захисту» закріпив створення в Україні ще однієї державної системи, призначеної для протидії надзвичайним ситуаціям, а саме: єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій як сукупності органів управління, сил і засобів центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, на які покладається реалізація державної політики у сфері цивільного захисту [64].

Важливішою віхою на шляху становлення національної державної системи ЦЗ стало прийняття 2 жовтня 2012 р. Кодексу цивільного захисту України. З набранням чинності цим кодифікованим актом 1 липня 2013 р. втратили дію всі основні галузеві спеціальні закони, які до того часу були правовою основою цивільного захисту, а саме закони «Про цивільну оборону України» № 2974-ХІІ, «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» № 1809-ІІІ, «Про аварійно-рятувальні служби» № 1281-ХІV та «Про правові засади цивільного захисту» № 1859-ІV. Найбільш необхідні й актуальні, з боку законодавця, положення відповідних законів було включено до змісту Кодексу цивільного захисту України [27].

Унаслідок набрання чинності Кодексом цивільного захисту України юридично були скасовані: система ЦО України, ЄДС НС, єдина державна система цивільного захисту населення і територій, а на їх базі легально створена одна система – Єдина державна система цивільного захисту, котра визначає «сукупність органів управління, сил і засобів центральних і місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, виконавчих органів рад, підприємств, установ і організацій, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту» [27].

Забезпечення реалізації державної політики у сфері ЦЗ здійснюється ЄДСЦЗ, яка складається з функціональних і територіальних підсистем та їх ланок.

Кодексом цивільного захисту України також встановлено, що ланки територіальних підсистем створюються, зокрема, органами місцевого самоврядування, в обласних центрах, у містах обласного та районного значення.

Необхідно зазначити, що з прийняттям Кодексу цивільного захисту України ОМС отримали сконцентровані в одному законодавчому акті повноваження у сфері ЦЗ, а після прийняття КМУ Постанови «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» № 11 від 09.01.2014 р. – були юридично інтегровані в ЄДСЦЗ як її складові [58].

Частина 2 ст. 19 Кодексу ЦЗ «Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту» містить 30 позицій повноважень органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту. До того ж, цей перелік не є вичерпним, оскільки в п. 31 ч. 2 ст. 19 Кодексу цивільного захисту України закріплена необхідність забезпечення органами місцевого самоврядування здійснення інших повноважень у сфері цивільного захисту, передбачених цим Кодексом та іншими законодавчими актами.

Необхідно зазначити, що вказаним документом чітко визначено повноваження і посилено роль місцевих органів влади у реалізації заходів цивільного захисту, протидії надзвичайним ситуаціям. Зокрема, згідно зі ст. 6, до суб'єктів, уповноважених захищати населення і території від надзвичайних ситуацій на регіональному рівні в межах своїх повноважень, належать місцеві державні адміністрації, виконавчі органи міських рад, районні в містах та селищні ради через утворені ними комісії техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Однією з ключових реформ, що здійснюються в Україні, є впровадження децентралізації влади, адже система місцевого

самоврядування, яка існувала ще в недалекому минулому, не задовольняла потреб суспільства. Функціонування органів місцевого самоврядування у більшості територіальних громад не забезпечувало створення та підтримку сприятливого і безпечного життєвого середовища.

Значним кроком на шляху формування децентралізованої політичної влади в Україні стало внесення Президентом України на розгляд парламенту проекту Закону «Про внесення змін до Конституції України» від 26 червня 2014 р. Цей документ визначає перспективу переходу до адміністративно-територіального устрою України, який ґрунтується на засадах децентралізації у здійсненні державної влади, та зміну системи адміністративно-територіального устрою, що передбачає три рівні – регіони, райони, громади.

Реальні наслідки стали відчутними на місцевому рівні невдовзі після ухвалення Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [56]. Однак у багатьох випадках реформа на місцях закінчується формальним об'єднанням декількох громад, після чого вони залишаються наодинці зі старими проблемами та новими, які виникають унаслідок нерівномірності соціального розвитку громад, їх віддаленості від найважливіших об'єктів соціального обслуговування та забезпечення безпеки, відсутності шляхів сполучення тощо.

Визначені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 р. повноваження органів місцевого самоврядування з питань цивільного захисту за 10 років практично не змінилися, за винятком того, що з прийняттям Кодексу цивільного захисту України були внесені зміни до п. 3 ст. 36 цього закону – закріплено, що «до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить таке делеговане повноваження як організація та участь у здійсненні заходів, пов'язаних з цивільним захистом на відповідній території» [27].

Управління розвитком об'єднаної територіальної громади потребує нових знань, навиків, компетентності їх керівництва, насамперед голів об'єднаних громад, старост, працівників виконавчих комітетів сільських і

селищних рад. Ці потреби на місцях стали масовими і їх об'єктивно не можуть задовольнити оперативно в повному обсязі уже створені інституції підтримки, зокрема Парламентський офіс місцевого самоврядування, агентства регіонального розвитку, центри розвитку місцевого самоврядування тощо [25].

Законом України «Про місцеве самоврядування України» [63] та ст. 19 Кодексу цивільного захисту України визначено повноваження органам місцевого самоврядування у сфері організації заходів цивільного захисту, а саме «запобігання надзвичайним ситуаціям, захисту населення і територій від природних та техногенних загроз, реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків» [27].

Хоча головна відповідальність щодо мінімізації ризику виникнення природних і техногенних загроз лежить на органах державної влади, місцеве самоврядування здатне відігравати помітнішу роль через їх тісні зв'язки з територіальною громадою та забезпечення виконання завдань стосовно їх захисту на місцевому рівні. Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади передбачають передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад [3, с. 147-150].

До представницьких органів місцевого самоврядування згідно з Конституцією України та Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», належать сільські, селищні, міські ради – вони представляють сільські, селищні, міські громади і здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією та законами України.

Згідно із ст. 6 розділу IV Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад є суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст. Об'єднана територіальна

група є правонаступником всього майна, прав та обов'язків територіальних громад, що об'єдналися» [56].

Відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», утворюється старостівський округ – частина території об'єднаної територіальної громади, «на якій розташовані один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, визначена сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою» [56].

Реорганізація органів місцевого самоврядування передбачає, що після завершення повноважень сільських, селищних, міських рад, обраних територіальними громадами, що об'єдналися, їхні виконавчі комітети продовжують здійснювати свої повноваження до затвердження сільською, селищною, міською радою, обраною об'єднаною територіальною громадою, персонального складу її виконавчого комітету.

Однією із надзвичайно важливих ланок у ланцюзі протидії надзвичайним ситуаціям є підготовка територіальної громади. Принципи управління надзвичайними ситуаціями за участю місцевих громад:

- територіальна громада є основним чинником змін на місцевому рівні, тобто об'єднання людей відіграють важливу роль у їхньому житті, пов'язану з можливими природними і техногенними небезпеками;

- організація є засобом, а не рішенням, тобто створення системи протидії небезпекам без широкого залучення органів місцевого самоврядування є недостатнім, саме активне впровадження ними відповідних дій посилює протистояння небезпекам;

- максимальні можливості владних структур в єдності із територіальною громадою, тобто підвищення можливостей держави завдяки залученню місцевого самоврядування для вирішення проблем із мінімізації ризиків виникнення надзвичайних ситуацій [56].

«Аналіз функцій і повноважень щодо цивільного захисту, законодавчо покладених на сьогодні на органи місцевого самоврядування, показує, що деюре вони є на відповідних адміністративно-територіальних рівнях основними суб'єктами державного управління у зазначеній сфері. Однак навряд чи такі підходи, використані в Кодексі цивільного захисту України, узгоджуються з нормою п. 3 ст. 36 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», згідно з якою виконавчі органи сільських, селищних, міських рад організують і беруть участь у здійсненні заходів, пов'язаних з організацією заходів ЦЗ на відповідній території» [63].

Органи місцевого самоврядування не в змозі відповідати на всі виклики у сфері цивільного захисту, тому необхідна побудова ефективної системи цивільного захисту на рівні ОТГ.

На рис. 2.1 відображено схему організації цивільного захисту об'єднаної територіальної громади [49, с. 10].

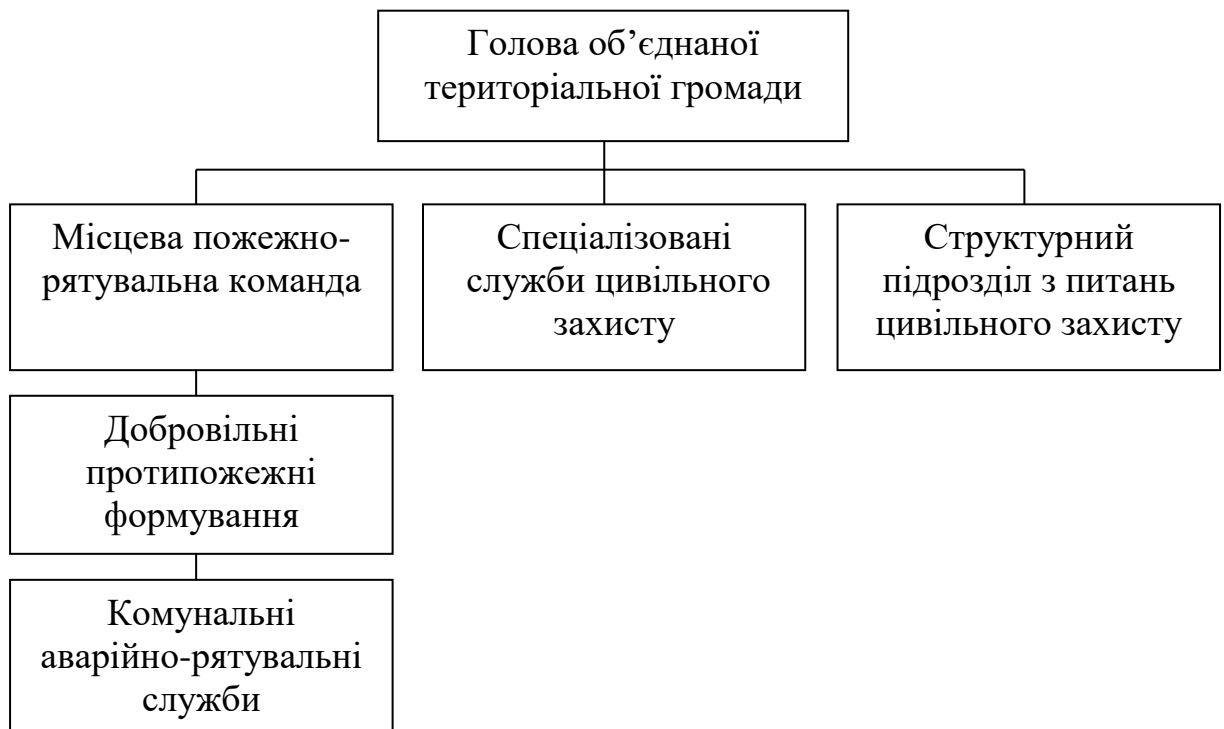

Рис. 2.1. Структура організації цивільного захисту об'єднаної територіальної громади

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України та Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади

в Україні до компетенції об'єднаної територіальної громади у сфері цивільного захисту пропонується віднести такі повноваження, як [27]:

1. Забезпечення оповіщення та інформування населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій. Місцеві автоматизовані системи централізованого оповіщення функціонують у відповідних адміністративно-територіальних одиницях (зокрема об'єднаних територіальних громадах) для забезпечення прийому сигналів і повідомлень від територіальної автоматизованої системи централізованого оповіщення та здійснення оповіщення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій. Керівники органів місцевого самоврядування зобов'язані встановлювати у населених пунктах, на підприємствах, в установах і організаціях, у місцях масового перебування людей сигнально-гучномовні пристрої, електронні інформаційні табло для передачі інформації з питань цивільного захисту.

2. Організація робіт із гасіння пожеж, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Концепцією реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні до основних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня (об'єднаних територіальних громад) віднесено забезпечення гасіння пожеж, що передбачає подальший розвиток існуючих та утворення нових пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої та добровільної пожежної охорони. Гасіння пожеж має здійснюватися спільними зусиллями підрозділів місцевої пожежної охорони, добровільних пожежних команд та пожежно-рятувальних підрозділів державної служби України з надзвичайних ситуацій [29].

3. Організація укриття населення в захисних спорудах цивільного захисту. Необхідно визначити наявний стан захисних споруд цивільного захисту на території громади, провести розрахунки укриття населення в захисних спорудах, зокрема спорудах подвійного призначення, найпростіших укриттях підвальних та інших заглиблених приміщень.

4. Організація та здійснення евакуації населення, майна у безпечні райони, їх розміщення та життєзабезпечення. Оцінка обстановки, яка може виникнути на території об'єднаних територіальних громад при надзвичайних ситуаціях і потребує проведення обов'язкових евакуаційних заходів. Рішення щодо завчасного планування евакуаційних заходів та створення органів із евакуації. Організація превентивних заходів стосовно роз'яснювальної роботи з населенням щодо порядку дій під час здійснення евакуаційних заходів. Розроблення, виготовлення та розміщення у місцях із масовим перебуванням людей довідково-інформаційних куточків, листівок, плакатів. Подання та розміщення інформації у засобах масової інформації.

5. Забезпечення хімічного, радіаційного та медичного захисту населення. Необхідно провести оцінку впливу на безпеку життєдіяльності населення наявних хімічно небезпечних об'єктів на основі визначення зон прогнозованого забруднення. Організувати забезпечення засобами індивідуального захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин. Створення мережі спостереження за радіаційно-хімічною обстановкою на території громади.

6. Здійснення навчання населення до дій у надзвичайних ситуаціях. Організувати просвітницьку роботу, забезпечити постійне інформування населення, налагодити виготовлення брошур, буклетів та пам'яток, застосовувати соціальну рекламу.

7. Створення та розвиток місцевих пожежних команд. З ціллю підвищення задовільного рівня пожежної та техногенної безпеки на території об'єднаних територіальних громад, а також своєчасного реагування на пожежі та надання допомоги з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у разі їх виникнення, органам місцевого самоврядування потрібно створювати місцеву пожежну охорону. В кожному населеному пункті громади створюються добровільні пожежні формування, які проходять відповідну підготовку та взаємодіють із підрозділом пожежної охорони громади, в зоні дії якого розташований населений пункт.

Окрім того, «особи керівного складу та фахівці органів місцевого самоврядування, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, у перший рік призначення на посаду і періодично один раз на три – п'ять років зобов'язані проходити функціональне навчання» [27].

Відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста [56]. У селах, селищах, визначених за рішенням місцевої ради об'єднаної територіальної громади, за винятком її адміністративного центру, обирається староста на строк повноважень місцевої ради. Староста є посадовою особою місцевого самоврядування, він є членом виконавчого комітету ради об'єднаної територіальної громади за посадою.

На сучасному етапі на увагу заслуговує «Концепція управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», яка визначає, що супутником будь-якої діяльності людини завжди є ризик, тобто відношення кількості подій з негативними наслідками до максимально можливої їх кількості за конкретний період часу. Ризик виникнення надзвичайних ситуацій можна передбачити, визначити та мінімізувати з ціллю недопущення можливих втрат [65].

Отже, нормативно-правові акти і методичні рекомендації останніх років визначили низку повноважень об'єднаної територіальної громади у сфері цивільного захисту та взаємодії зі спеціалізованими службами. Важливо зазначити, що в жодному з розглянутих нормативно-правових актів та методичних рекомендацій не згадується питання розробки документації розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту.

Не можна обійти і той факт, що в «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», схваленої розпорядженням КМУ № 333-р. від 01.04.2014 р., серед основних повноважень органів місцевого самоврядування виконання завдань у сфері

цивільного захисту взагалі не згадується. Водночас, до повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня (до яких належать і територіальні громади) пропонується віднести гасіння пожеж та забезпечення громадської безпеки [29].

Тому до повноважень старост у сфері цивільного захисту та організації взаємодії із службами цивільного захисту необхідно включити превентивні заходи (навчання населення, питання запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф, пожеж, дотримання вимог пожежної безпеки на відповідній території) та завдання, що стосуються питань реагування на виникнення надзвичайних ситуацій та подій, гасіння пожеж і надання допомоги населенню [5].

Завдяки роз'яснювальній роботі серед населення під час культурно-масових заходів, забезпечення наглядною агітацією у місцях масового перебування людей, забезпечення наглядною агітацією кутків цивільного захисту, забезпечення функціонування консультаційних пунктів із питань цивільного захисту у разі їх створення всі ці повноваження можна реалізувати. Старосту необхідно наділити повноваженнями щодо організації, створення й розвитку роботи пожежних, аварійно-рятувальних та інших добровільних формувань (дружин), а також забезпечує волонтерську діяльність на окресленій місцевості.

Отже розширивши повноваження та завдяки удосконаленню взаємодії зі спеціалізованими службами цивільного захисту, збільшиться можливість протидії надзвичайним ситуаціям за участю старост місцевих громад і наша держава отримає сприятливіші умови для забезпечення належної безпечної життєдіяльності суспільства.

Також для удосконалення нормативно-правової бази організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ можна запропонувати механізм внесенням змін та доповнень у положення Кодексу цивільного захисту України та інших нормативно-правових актів щодо невизначеності системи управління ЄДСЦЗ, а також перерозподілу функцій,

завдань та повноважень органів місцевого самоврядування в умовах реформування державного управління в країні та приділити увагу алгоритму призначення керівника з ліквідації надзвичайної ситуації та утворення штабу, що позитивно вплине на організацію взаємодії.

2.3. Порівняльний аналіз організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту в Україні та за її межами

Одним із основних завдань держави у сфері цивільного захисту є забезпечення гарантованого захисту життя і здоров'я людей, безпеки територій від надзвичайних ситуацій (далі – НС) техногенного та природного характеру шляхом запобігання, негайного і ефективного реагування на НС та ліквідації їх наслідків зі здійсненням комплексу заходів по наданню допомоги постраждалому населенню та мінімізацією соціально-економічних втрат.

Забезпечення безпеки загальнонаціональних інтересів, прав і свобод кожної окремої людини нерозривно пов'язане з їхнім захистом від НС. Загальнодержавний підхід залишається єдиним ефективним способом запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій незалежно від походження та причини їх виникнення. Цей підхід не є конструктивним, оскільки органи державної влади вже не можуть повноцінно забезпечувати захист населення від негативних проявів природного та техногенного середовища.

Система ЦЗ кожної держави відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки більшості розвинених країн, а також у рамках міжнародних структур безпеки. На сьогодні у більшості країн світу створено та функціонують національні системи цивільного захисту, у яких чітко сформовано відповідну структуру органів, сил та засобів ЦЗ [18, с. 1-2].

Спільною рисою в системах державного управління зарубіжних держав щодо реагування та ліквідації наслідків НС є наявність спеціального органу, на який покладається реалізація політики в зазначеній сфері [5, с. 389].

У значній мірі причиною виникнення НС на місцевому рівні, а також надмірно великих втрат від них є невміння населення правильно діяти в умовах загрози і настання небезпек різного характеру, відсутність необхідної кількості рятувальних підрозділів, некомпетентність осіб, відповідальних за ухвалення управлінських рішень в умовах НС. Розвинені країни світу проводять цілеспрямовану роботу у сфері ЦЗ, у якій місцеві органи влади відіграють ключову роль, завдяки чому й відбувається успішна протидія НС. Важливою складовою діяльності органів місцевого самоврядування є пом'якшення негативних наслідків НС шляхом підвищення кваліфікації служб ЦЗ та навчання населення діям в умовах НС, що є одним із основних важелів державної політики у сфері ЦЗ, що закріплюється відповідними законодавчими актами [33, с. 1-2].

За останні роки розуміння цілей, завдань і організації цивільного захисту в європейських країнах досить змінилось. У країнах ЄС та НАТО можна спостерігати перспективні зміни систем цивільного захисту від реактивних до активних моделей, що виражається у збільшенні уваги саме прогнозуванню і попередженню НС.

У провідних країнах Європи і Америки організація державного управління в умовах НС певним чином відрізняється від більшості країн світу, в яких вона здійснюється на базі системи цивільної оборони та захисту населення від наслідків НС. Ці країни мають значний практикологічний досвід у вирішенні питань запобігання НС та ліквідації їх наслідків, врахування позитивних складових якого є актуальним для реформування державного управління у цій сфері в Україні [36, с. 82].

Європейська практика свідчить, що головна відповідальність щодо питань протидії НС та мінімізації їх наслідків покладається на органи державної влади. Одночасно, місцеве самоврядування відіграє значну роль у

зв'язках з територіальною громадою та виконанні завдань ЦЗ на місцевому рівні. Завдяки своєчасності прийнятих управлінських рішень, країни Європейського Союзу за короткий період змінили пріоритети та принципи даного напрямку. Але ці рішення були прийняті під впливом особливостей соціально-економічних важелів, які склались одночасно зі стимулювання та примусових заходів. Для того, щоб забезпечити відповідний рівень стійкості територіальної громади, органи місцевого самоврядування здійснюють різноманітні заходи з протидії НС та розробляють програми безпеки громадськості [69].

У США, Австрії та Канаді спільними рисами систем державного управління в умовах НС є наявність спеціальних органів, на які покладається управління з метою зменшення втрат, захисту національної інфраструктури від усіх типів НС та ліквідації їх наслідків. Ці органи не мають власних спеціальних формувань для безпосереднього виконання поставлених перед ними завдань. Міністерство внутрішньої безпеки США поєднує практично всі інституції держави щодо попередження і протидії наслідкам НС, викликаних терористичною діяльністю, природними та техногенними НС [36, с. 82].

Провідною установою у сфері цивільного захисту США є Федеральне Агентство по управлінню в умовах надзвичайних ситуацій (FEMA), яке організаційно складається з управлінських та функціональних підрозділів і має регіональні відділи, які підтримують контакти з представниками федеральних міністерств та відомств, що мають власні органи в регіонах, а також з відділами з управління в надзвичайних умовах штатів [77].

На FEMA покладено наступні завдання:

- здійснення заходів згідно програмами будівництва захисних споруд;
- удосконалення та підвищення захисту систем зв'язку й оповіщення;
- забезпечення захисту і нормального функціонування федеральних і місцевих органів влади й цивільного захисту;
- створення та розподіл стратегічних матеріальних запасів на випадок надзвичайних ситуацій;

- координація й навчання місцевих поліцейських і пожежників для протидії терористичним атакам;
- розробка планів евакуації населення США із загрозливих районів;
- забезпечення виживання країни в ядерній війні;
- навчання населення діям у разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- проведення науково-дослідної роботи з питань цивільного захисту;
- поширення інформації з цивільного захисту серед населення [18, с. 4].

Через розмежування повноважень між федеральним урядом та урядом штату, яке діє в межах конституції країни, FEMA не може видати наказ про евакуацію або про заходи щодо його виконання, а лише надає допомогу владі штату. Недоліком даної системи є дублювання функцій унаслідок існування великої кількості органів управління і тимчасових формувань, що залучаються до ліквідації наслідків НС, що ускладнює керування системою.

Важливу роль у системі ЦЗ США відіграють громадські формування, зокрема добровільна організація «Громадський військовий патруль» (об'єднання власників приватних літаків), організація Червоного Хреста, благодійна організація товариство «Армія Спасіння» та ін. Особлива роль у ліквідації наслідків стихійних лих, аварій, катастроф належить національній гвардії (організований резерв збройних сил США). Підрозділи перебувають у підпорядкуванні губернаторів штатів і використовуються для підтримки громадського порядку, здійснення нормальної діяльності урядових установ, ліквідації наслідків стихійних лих і вирішення інших завдань [18, с. 3].

Також цікавим виявився досвід США щодо загальної побудови органів державного управління цивільним захистом. Начальник FEMA є одночасно головою комісії щодо дій у надзвичайних ситуаціях, до складу якої входять помічники президента з національної безпеки, внутрішніх справ і посадовці з внутрішніх урядових відносин, адміністративних і бюджетних питань. Регіональним керівником цивільного захисту кожного штату є начальник служби цивільного захисту кожного штату зі своїм штабом. Окрім того, утворюються місцеві штаби у графствах, районах, містах. На промислових

підприємствах, де працюють більш ніж 50 осіб, створюються комітети з цивільного захисту, які очолюють керівники цих підприємств [18; 36].

Аналогічним чином функціонує система органів державного управління щодо захисту населення та територій від НС в Австралії, де створена Служба з дій у НС (ЕМА). Вона є координуючим органом державної влади в розробці національної стратегії, планів та програм боротьби з різними лихами та їх реалізації в мирний і воєнний час, у підготовці фахівців та навчанні населення діям у разі НС, розвитку та вдосконаленні систем зв'язку та оповіщення, надання фінансової допомоги постраждалим територіальним і місцевим органам влади [77].

Цивільний захист Канади як система захисту населення, економіки й адміністративно-політичної структури функціонує з 1957 року. Відповідальність за вирішення завдань ЦЗ покладено на прем'єр-міністра, який здійснює стратегічне керівництво системою цивільної оборони (ЦО), а оперативне керівництво здійснює міністр Федерального уряду, який є відповідальним за готовність до дій за призначенням. Діяльність всіх міністрів координується Агентством надзвичайної готовності Канади, яке забезпечує функціонування системи ЦО [52]. Його очолює виконавчий директор, що має заступника з планування й оперативного управління. Територію країни поділено на 10 округів надзвичайної готовності. В Канаді спеціальні формування у системі цивільного захисту відсутні, тому до вирішення завдань з питань цивільного захисту залучається поліція, пожежна служба, медичні установи та військові підрозділи. При виникненні надзвичайної ситуації на основі цих служб, у разі потреби, формуються мобільні рятувальні групи для дій у районах надзвичайних ситуацій [18, с. 4].

У Німеччині питання цивільного захисту вирішує Міністерство внутрішніх справ (МВС). Для забезпечення координації дії органів виконавчої влади, комунального самоврядування, установ та організацій з питань захисту населення і територій в умовах виникнення НС у системі забезпечення національної безпеки в структурі федерального МВС створено

централізований орган – Федеральне відомство захисту населення та допомоги при катастрофах [24, с. 157]. Складається Федеральне відомство з чотирьох управлінь:

- управління кризового менеджменту;
- управління попередження надзвичайних ситуацій;
- управління технічного забезпечення та медичного захисту населення;
- управління планування та цивільного захисту населення.

Також у структурі Федерального МВС Німеччини функціонує й Департамент з питань кризового менеджменту та захисту населення, до головних завдань якого належать координація управління в сфері цивільного захисту між федерацією та федеральними землями, питання правового забезпечення, бюджетного фінансування та кадрової політики [72, с. 6].

На місцевому рівні основні завдання при виникненні надзвичайних ситуацій належать до компетенції федеральних земель, а вирішення цих завдань забезпечується земельними МВС. Спеціальна рятувальна служба «112» підпорядкована комунальному управлінню міст та районних округів та відповідно фінансується з місцевих бюджетів.

Єдиною державною організацією в системі ЦЗ в Німеччині є технічна допоміжна служба, керівництво якою здійснює федеральна рада. Основними завданнями технічної допоміжної служби є: ведення рятувальних і ремонтних робіт при аваріях систем електро-, газо-, водопостачання і каналізації; відновлення шляхів сполучення; надання технічної допомоги населенню при ліквідації стихійних лих, аварій та катастроф. Рятувальники працюють у вільний від основної роботи час та на громадських засадах. Технічне обладнання для виконання завдань надає держава [24, с. 158].

Також варто зазначити, що в Німеччині фактично не існує єдиної пожежної охорони. На законодавчому та виконавчому рівні відповідальність за пожежну безпеку покладено на кожну окрему федеральну землю. Також на території країни функціонує Пожежний союз Німеччини, членами якого є всі існуючі організації, що займаються протипожежною охороною, які можна

фактично розділити на три основні групи: штатні (професійні) команди, добровільні дружини і призначувані команди.

У містах з населенням понад 90 тис. жителів організуються професійні пожежні команди поряд з добровільними пожежними дружинами. У містах з населенням менше 90 тис. жителів організується добровільна пожежна охорона (далі — ДПО).

Створення та утримання підрозділів ДПО є обов'язком місцевих органів самоврядування. Оперативні підрозділи ДПО не мають штатних працівників та не наділені правами юридичної особи [24, с. 158].

Відповідальність за всі види забезпечення діяльності цивільного захисту покладена на окремі федеральні міністерства, тому при МВС створений постійний комітет з цивільної оборони, якому підвідомчі відділи цивільної оборони МВС земель. Для забезпечення оперативної свободи дій збройних сил у воєнний час створені відповідні органи управління, головними з яких є територіальні адміністративно-господарчі органи воєнних округів, тісно пов'язані з органами державного управління [36, с. 83; 77].

Схожі на FEMA органи державного управління створено у Великобританії – Управління цивільного захисту при Міністерстві внутрішніх справ, Німеччині – Федеральне управління цивільного захисту, підпорядковане канцлеру, Франції – Національне управління цивільного захисту і цивільної безпеки міністерства внутрішніх справ [5, с. 390].

Цивільний захист Франції є складовою частиною національної оборони країни, загальне керівництво яким здійснює міністр внутрішніх справ через Департамент цивільного захисту. Загальне керівництво ЦО здійснює міністерство внутрішніх справ. Для виконання завдань із захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій в країні створено спеціальні органи управління, а цивільний захист передбачає функціонування всіх гілок влади та поєднує відповідальність як держави, так і місцевих адміністрацій під час виконання завдань із запобігання, реагування на надзвичайні ситуації та ліквідації їх наслідків [5, с. 391].

На регіональному та місцевому рівнях керівництво здійснює голова відповідної адміністрації, який може залучати наявні на підвідомчій йому території сили та засоби. В основу управління покладено управління ризиками. Організація всіх гілок влади поєднує відповідальність держави з автономією місцевих адміністрацій під час виконання завдань цивільного захисту [36, с. 83; 77].

Формування ЦО зведено в корпус, що включає в себе: частини й підрозділи аварійно-рятувальної служби, навчально-мобілізаційні центри, пересувні колони воєнного часу, спеціальні підрозділи прийому і розміщення евакуйованих і потерпілих, авіаційну групу, службу розмінування [71, с. 8].

Діяльність пожежних формувань у Франції спрямована не тільки на запобігання і гасіння пожеж, а також на надання допомоги у всіх аварійних ситуаціях, на ліквідацію наслідків стихійних лих.

На рівні адміністративно-територіальних утворень (департаментів) відповідальність за ЦО несуть префекти. Робочим органом префекта є секретаріат ЦО (у воєнний час — штаб ЦО). Відповідальність за організацію ЦО в містах і громадах покладено на мерів. Залежно від категорії населеного пункту, організація ЦО в містах і комунах може бути різною. У населених пунктах з кількістю жителів більше 3 тис. призначаються начальники ЦО і створюються консультативні комісії [75].

Для ведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт при ліквідації НС залучають військові частини, а також пожежні, поліцейські, медичні, саперні й інші спеціальні підрозділи. До останніх належить оперативний координаційний центр, що здійснює цілодобове чергування з оперативного спостереження за всією територією Франції й інформуванню.

Заходи з аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт при ліквідації НС як правило фінансуються з державного бюджету. Водночас значний обсяг робіт у сфері ЦЗ виконують добровольці, фінансування яких здійснюється з місцевих бюджетів та приватних фондів [24, с. 158].

У Швеції, всі завдання з попередження чи ліквідації надзвичайних ситуацій покладені на дві установи: Агентство з питань проведення рятувальних заходів та Агентство з надзвичайних ситуацій, які підпорядковані та підконтрольні Міністерству оборони Швеції. Проте, з 2009 р. із ціллю реорганізації ці установи були об'єднані в один орган Шведське цивільне агентство на випадок непередбачених ситуацій.

Згадане агентство працює разом із добровільними громадськими організаціями, які займаються попередженням населення про можливі надзвичайні ситуації та ліквідацією наслідків катастроф чи стихійних лих, а також співпрацюють з органами місцевого самоврядування.

Агентство співпрацює з органами місцевого самоврядування (на рівні муніципалітетів) та добровільними громадськими організаціями у виконанні свого основного завдання – попередження виникнення надзвичайних ситуацій та допомога населенню у надзвичайних ситуаціях.

Важливим є те, що Шведське Агентство складається з адміністративних департаментів і декількох структурних підрозділів, а саме: міжнародного співробітництва, ліквідації надзвичайних ситуацій та попередження можливих надзвичайних ситуацій. Робота органів місцевого самоврядування, підприємств, громадських організацій та центральних органів виконавчої влади в частині надзвичайних ситуацій координується та контролюється вищезгаданим агентством із непередбачених ситуацій [69].

У Великобританії не має окремого державного органу, який вирішує основні завдання цивільної оборони. Таким чином, відповідальність за забезпечення цивільного захисту та безпеки населення, а також реагування та запобігання надзвичайним ситуаціям покладена на Міністра внутрішніх справ. Системою цивільного захисту керує МВС через управління з питань цивільного захисту та міжміністерським плановий комітет, який здійснює координацію діяльності міністерств та відомств. На місцевому рівні виконання заходів та основних завдань організують ради графств, адміністративних районів, муніципалітетів міст через спеціально створені

планові комітети, які у воєнний час поєднують в округи й підокруги цивільної оборони, взаємодіючи з органами військового командування своєї країни й НАТО [36, с. 83].

Основними завданнями ЦО Великобританії є: планування, підготовка персоналу, координація діяльності органів державного управління й місцевих органів влади у повсякденних умовах і при веденні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт та організація зв'язку й оповіщення. У разі виникнення надзвичайних ситуацій у регіонах та на місцевому рівні реагування та ліквідація їх наслідків покладена на відповідні спеціалізовані служби: пожежні, поліцейські, військові, медичні, берегову охорону, охорони навколишнього середовища, дорожні), представництва центрального уряду на місцях та місцеві органи влади, із залученням добровільних організацій та приватного сектору, який володіє мережами електропостачання, водопостачання, телефонними та телекомунікаційними станціями та надавачі транспортних послуг [72, с. 10].

У Нідерландах загальне керівництво системою цивільного захисту населення і територій здійснює Міністерство внутрішніх справ і відносин через головне управління ЦЗ та має у своєму складі інспекторат зі стану громадського порядку та безпеки. Основними завданнями є: контроль готовності до попередження та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, аварій та катастроф; забезпечення пожежної охорони; перевірка та підготовка пожежно-рятувальних підрозділів; аналіз виникнення пожеж та аварій; визначення пропозицій щодо запобігання та підвищення готовності до реагування на випадок виникнення пожеж, аварій та катастроф.

Питання цивільного захисту в районах покладаються на спеціальні ради, а в общинах – на бургомістрів, яким підпорядковуються спеціалізовані служби, такі як: протипожежна, медична, поліцейська, комунальна, соціального забезпечення [36, с. 83].

Відповідальність за виконання завдань у сфері цивільного захисту в Королівстві Нідерланди на регіональному та місцевому рівнях покладена на провінційні та місцеві органи влади.

У Бельгії основним органом виконавчої влади, що відповідає за попередження та ліквідацію надзвичайних ситуацій, аварій та кризових станів в країні є Координаційний і кризовий урядовий центр, який засновано при Державній федеральній службі внутрішніх справ Бельгії. Основними завданнями якого є:

- забезпечення збору та аналізу відповідної інформації та інформування органів влади;
- планування, координація і забезпечення безпеки під час проведення масштабних заходів;
- забезпечення безпеки для громадян та інституцій країни;
- організація та координація планування невідкладних заходів;
- забезпечення матеріально-технічною базою при ліквідації кризових явищ за рахунок негайного забезпечення персоналом та технічним обладнанням;
- забезпечення громадського порядку від катастроф, природних НС, терористичних загроз, маніфестацій, харчових криз [72, с. 4].

Керівником Координаційного і кризового урядового центру є Генеральний директор, який підпорядковується Міністру внутрішніх справ.

В Австрії центральним органом виконавчої влади, який відповідає за питання запобігання та своєчасного реагування на виникнення НС є Федеральне міністерство внутрішніх справ.

Організацією діяльності у сфері ЦЗ населення, подолання кризових ситуацій, а також запобігання, локалізації та ліквідації наслідків НС займається Управління П/4 Федерального міністерства внутрішніх справ, яке підпорядковується Генеральній дирекції громадської безпеки.

Державне управління ЦЗ в Австрії побудоване на комплексній системі, яка спрямована на попередження та локалізацію НС й охоплює зони

відповідальності в рамках федерації, земель, районів, общин, відповідних структурних підрозділів з ЦЗ та громадян і включає виконання широкого спектра завдань у сфері захисту населення і територій від природних та техногенних загроз та надання допомоги під час виникнення НС [72, с. 2].

Комплексна програма дій щодо заходів ЦЗ населення включає:

- захист від природних катастроф та нещасних випадків;
- самостійний захист;
- попередження та протидія загрозам у небезпеці;
- захист населення від наслідків можливих терористичних дій.

Реалізація цих завдань здійснюється відповідно на державному, регіональному та місцевому рівнях федеральних земель.

У Республіці Польща функції цивільного захисту населення від надзвичайних ситуацій виконують Головна комендатура пожежної охорони, Служби водного та гірського порятунку, Цивільна оборона, а також їх підрозділи на регіональному та місцевому рівнях, які підпорядковані місцевим органам влади [69].

«Загальну координацію цієї роботи здійснює орган центральної виконавчої влади – Міністерство внутрішніх справ і адміністрації, у структурі якого діють, зокрема, Бюро з питань ліквідації наслідків стихійних лих і Департамент кризового управління та оборонних справ, які виконують в основному управлінські функції. Згадане Бюро виконує функції профільного Секретаріату міністра з питань ліквідації наслідків стихійних лих. До завдань структури відносяться питання підготовки справ до ініціювання, координації та опрацювання програм діяльності урядової адміністрації в сфері ліквідації наслідків повені, зсувів ґрунту та інших стихійних лих. Крім того, Бюро забезпечує фінансову діяльність адміністрації, підтримує зв'язок з органами територіального самоврядування та недержавними організаціями відповідно до своєї компетенції» [73].

Основними завданнями Департаменту кризового управління та оборонних справ є:

- інформування населення та проведення аналітичної роботи;
- рятування і захист населення, контроль за Державною пожежною службою, проведення рятувальних заходів в горах чи на воді, здійснення заходів з цивільної оборони, превентивних заходів, виконання обов'язків за міжнародними угодами, тобто організація і контроль за діяльністю всіх посадових обов'язків Міністерства надзвичайних ситуацій;
- контроль за діяльністю навчального закладу Пожежної служби і Науково-дослідного центру;
- координація міжнародної діяльності в частині цивільної оборони, забезпечення виконання всіх угод з даних питань та розвиток інфраструктури життєзабезпечення;
- відповідальність за мобілізаційний матеріально-технічний резерв;
- координація та нагляд за рівнем територіальної мобілізаційної готовності на випадок НС, розробка попереджувальних заходів та забезпечення реалізації програм безпеки життєдіяльності населення.

У системі забезпечення національної безпеки Словацької Республіки центральним органом виконавчої влади, який відповідає за забезпечення належного рівня цивільної оборони населення за реалізацію заходів із запобігання надзвичайних ситуацій, є Міністерство внутрішніх справ Словацької Республіки. Особлива роль у виконанні та реалізації таких завдань покладена на Секцію кризового менеджменту та цивільного захисту.

Окрім вищезазначених завдань, на Секцію кризового менеджменту та цивільного захисту покладені такі обов'язки:

- менеджмент з питань надзвичайних ситуацій;
- реалізація заходів з питань цивільного захисту населення;
- охорона критичної інфраструктури;
- розробка системи комплексного рятування;
- заходи з питань економічної мобільності;
- керівництво всією системою цивільного захисту;
- забезпечення безпеки життєдіяльності на належному рівні [69].

В Японії функція захисту населення і територій від НС покладена на Центральну раду захисту від НС. Її очолює прем'єр-міністр і відповідні ради префектур та населених пунктів на чолі з губернаторами цих префектур, міськими головами і старостами сіл. Членами Центральної ради є керівники відповідних міністерств країни, президент товариства Червоного Хреста Японії і голова директорської ради банків країни [77].

Аналіз досвіду створення систем запобігання НС і їх ліквідації та перспектив розвитку державного управління у різних країнах світу показує наявність як спільних рис так і відмінностей у структурах, підпорядкуванні та управлінні системами ЦЗ, а також аналогічні завдання та типові підходи до розподілу функцій щодо виконання цих завдань.

В країнах Європейського Союзу основними напрямками політики держави в частині цивільного захисту населення є: попередження, прогнозування, планування, оповіщення населення, організація системи по ієрархії, взаємодія та дотримання принципу єдиноначальності.

Можна зробити висновок, що у країнах Західної Європи створені ефективні системи цивільної оборони, які мають між собою спільні риси та максимально забезпечують захист населення і територій кожної з держав від загрози та виникнення надзвичайних ситуацій. Такий досвід функціонування системи цивільного захисту постає гарним прикладом для України.

Аналіз прaksiологічного досвіду державного управління процесами запобігання та профілактики НС зарубіжних країн свідчить, що створені ними системи цивільного захисту та організація взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ продовжують розвиватись з метою ефективного забезпечення життєдіяльності людей і суспільства, об'єктів економіки та інфраструктури у випадку їх виникнення. Відмінності і їх функціонуванні обумовлені національними особливостями їх формування та розвитку. Так, як НС мають досить різний характер виникнення, різняться наслідки, поведінка населення, але порядок ліквідації є типовими для будь якої країни, тим самим відмінність між країнами полягає лише в обсязі

ресурсного потенціалу, яким вона володіє. Таким чином, чим менше ресурсів у розпорядженні певної країни, тим менші в неї можливості, щоб захиститися від негативних наслідків НС [36, с. 86].

«Очікування ролі органів місцевого самоврядування серед більшості європейських країн щодо управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій схожі між собою і до їх основних завдань належать: – проведення оцінки ризиків; – заохочення громадської безпеки; – реалізація життєдіяльних варіантів із попередження аварій і катастроф; – сприяння в реагуванні на надзвичайні ситуації; – забезпечення ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, де відшкодування збитків перебуває у межах їх можливостей; – надання інформації та ресурсів на випадок реагування, що координується урядом; – підтримка місцевої громади у відновленні після надзвичайних ситуацій; – оцінка впливу надзвичайної ситуації; – інформування територіальної громади щодо довгострокових стратегій із протидії надзвичайним ситуаціям та економічного відновлення» [56].

Для досягнення плідної взаємодії та збалансованості виконавчої влади і місцевого самоврядування – основи оптимізації функціонування загалом публічної влади на місцях, підвищення відповідальності муніципальних інститутів, посадових осіб за вирішення покладених на них повноважень і функцій, необхідно звернути увагу на демократизацію всіх сфер суспільного життя та побудову громадянського суспільства, що неможливі без встановлення оптимального балансу між децентралізацією і централізацією, доповненого принципами деконцентрації, дерегулювання та повсюдності місцевого самоврядування. Реалізація цих принципів дасть можливість місцевим громадам на практиці реалізувати місцеве самоврядування у всіх сферах, під яким розуміють право і реальну спроможність громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в інтересах населення громади [22, с. 47].

За останні декілька десятиліть органи місцевого самоврядування європейських країн стали важливими суб'єктами щодо розробки і реалізації

заходів ЦЗ. Вони, завдяки своєму неформальному стилю роботи, організаційності та якості роботи, наближених до територіальних громад, мінімізують рівень втрат від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Органи місцевого самоврядування, виконуючи роль посередників між державою та територіальними громадами, доповнюють пропозиції урядів.

Але ефективний результат роботи органів місцевого самоврядування, їх взаємодія із службами цивільного захисту на місцевому рівні, і, відповідно, той ефект корисності, який вони можуть принести громадам стосовно вирішення проблемних питань у секторі надзвичайних ситуацій та забезпеченні належного рівня захисту населення, залежать від повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування. Основним є розподіл повноважень органів державної влади і органів місцевого самоврядування щодо цивільного захисту місцевого населення.

Досвід європейських країн щодо комплексної протидії надзвичайним ситуаціям доводить та засвідчує важливість проведення ефективної реформи децентралізації влади і чіткого поділу функцій в сфері цивільної оборони між органами державної влади і органами місцевого самоврядування, що є актуальним для України, з огляду на вибір її стратегічного курсу на європейську інтеграцію. Також важливим для України є використання досвіду волонтерства, залучення активного населення щодо проведення превентивних заходів безпеки життєдіяльності, формування місцевих пожежно-рятувальних підрозділів, створення інформаційно-консультаційних пунктів та систем оповіщення населення про надзвичайні ситуації [56].

Аналіз європейської практики у сфері ЦЗ дає змогу зробити висновок, що міцний та якісно структурований місцевий потенціал надає можливість ефективно виконувати делеговані повноваження у сфері запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій, аварій та катастроф. Найважливішим критерієм є своєчасне реагування та адекватне прийняття організаційно-управлінських рішень дає змогу європейським країнам у найкоротші терміни

змінити ідеологію в цьому напрямі. Ключовим моментом є прийняття рішення, щодо застосування економічних механізмів, які мали елементи примусу, а саме: накладення санкцій за невиконання норм і вимог безпеки, стимулювання та страхування. Це дає можливість зробити висновок, що в Україні вирішення таких питань перебуває на початковій стадії.

Можна зазначити, що європейський підхід до побудови цивільного захисту найбільш прийнятний для нашої країни, а саме: загальне керівництво цивільним захистом здійснює центральний орган виконавчої влади, а повноваження, фінансові та матеріальні ресурси необхідно надавати регіонам, місцевим органам виконавчої влади та ОТГ, які самостійно вирішують нагальні питання безпечної життєдіяльності населення на місцях.

Здійснення реформування системи ЦЗ, має відбуватися за досвідом європейських країн на таких рівнях: політичному, пов'язаному з формуванням інституційних умов демократизації суспільства в цілому, і сфери цивільного захисту; інституційному, спрямованому на перебудову її структурних елементів – організаційних відносин між різними рівнями державного управління, функціональному, що полягає у перерозподілі функціональних відносин між місцевими, регіональними та центральними органами державного управління у сфері цивільного захисту.

Врахування зарубіжного досвіду щодо удосконалення цивільного захисту та його складової – системи інформаційно-аналітичного забезпечення, потребує від органів державного управління виконання низки організаційних заходів. При цьому, важливим питанням є удосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту, а саме: оповіщення органів управління та населення про загрозу та виникнення НС, інформування органів управління про масштаби, наслідки та можливий розвиток надзвичайних ситуацій, що становить основу прийняття обґрунтованих управлінських рішень, внесення змін до нормативно-правової бази, збільшення матеріально-технічного забезпечення служб цивільного захисту на місцевому рівні.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ІЗ СЛУЖБАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

3.1. Сучасний стан взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя

В забезпеченні цивільного захисту населення роль та участь держави полягає в попередженні та ліквідації надзвичайних ситуацій. Адже негативні результати надзвичайних ситуацій призводять до дестабілізації соціально-економічного життя населення країни. Однак, за статистикою майже 90% надзвичайних ситуацій відбуваються на місцевому рівні, а це своєю чергою вимагає швидкої реакції органів місцевої влади.

На сьогоднішній день виконання основних функцій щодо забезпечення належних умов громадян у сфері безпеки життєдіяльності на території міста покладено на місцеві органи виконавчої влади.

Керуючись Законом України «Про місцеве самоврядування» та на виконання вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 101 «Про затвердження типових положень про функціональну та територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту» в м. Мелітополі розпорядженням міського голови від 04.11.2015 № 799-р створено ланку територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту та затверджено Положення про ланку територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту м. Мелітополя.

Положення про ланку територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту м. Мелітополя (далі – ланка територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя) визначає склад та рівні ланки, планування діяльності, завдання, порядок їх виконання та організації взаємодії.

Безпосереднє керівництво ланкою територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя здійснює Мелітопольський міський голова.

До складу ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб'єкти господарювання.

Управління ланкою територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя здійснюють виконавчий комітет Мелітопольської міської ради Запорізької області, управління з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області та Мелітопольське міськрайонне управління ГУ ДСНС України в Запорізькій області.

Структурним підрозділом для виконання заходів із забезпечення безпеки життєдіяльності населення та цивільного захисту є управління з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області.

До сил цивільного захисту ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя належать:

- оперативно-рятувальна служба цивільного захисту;
- комунальні, об'єктові аварійно-рятувальні служби та аварійно-рятувальні служби громадської організації;
- об'єктові та місцеві формування цивільного захисту;
- об'єктові та місцеві спеціалізовані служби цивільного захисту.

Для забезпечення управління, координації дій органів управління та підпорядкованих їм сил цивільного захисту, здійснення цілодобового чергування та забезпечення збору, оброблення, узагальнення та аналізу інформації про обстановку функціонують:

- 1) оперативно-диспетчерський центр ГУ ДСНС України в Запорізькій області;
- 2) оперативно-чергова служба пункту управління Департаменту з питань цивільного захисту населення Запорізької обласної державної адміністрації;

3) чергова диспетчерська служба «15-80» управління з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області;

4) аварійні диспетчерські служби суб'єктів господарювання на території м. Мелітополя.

У м. Мелітополі створено та затверджено Схему оповіщення та взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту при виникненні аварійних та надзвичайних ситуацій (див. Додаток Г).

Розглядаючи схему оповіщення та взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ при виникненні аварійних та НС видно, що центральним суб'єктом виступає чергова диспетчерська служба управління з питань НС виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області, яка є координувальною у цій схемі. Основне завдання полягає у своєчасному та якісному оперативному реагуванні на всі повідомлення про надзвичайні ситуації та події, або загрозу їх виникнення, а саме у вигляді оперативного прийому повідомлень та передачі інформації за належністю до відповідних сил цивільного захисту.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та Постанови Кабінету Міністрів України від 08.07.2015 № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту» з метою оперативного виконання заходів цивільного захисту населення та територій міста від наслідків надзвичайних ситуацій, розпорядженням міського голови затверджено перелік спеціалізованих служб цивільного захисту м. Мелітополя (див. Додаток Д).

Спеціалізовані служби цивільного захисту та їх формування забезпечують угруповання сил для рятування людей, ліквідації надзвичайних ситуацій та проведення аварійно-відновлювальних робіт.

У ланці територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя з метою своєчасного запобігання і ефективного реагування на НС організовується взаємодія з питань:

- визначення органів управління, які безпосередньо залучаються до ліквідації наслідків НС, склад і кількість сил та засобів реагування на них;

- погодження порядку здійснення спільних дій сил ЦЗ під час ліквідації наслідків НС з визначенням основних завдань, місця, часу і способів їх виконання;

- організації управління спільними діями органів управління та сил ЦЗ під час виконання завдань за призначенням;

- всебічного забезпечення спільних заходів, що здійснюватимуться органами управління та підпорядкованими їм силами ЦЗ, в тому числі взаємного надання допомоги транспортним, інженерним, матеріальним, технічним та іншим засобам.

Основою організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ м. Мелітополя є рішення керівництва на виконання поставлених завдань, визначення мети та способів її досягнення, а також конкретизація шляхів вирішення поставлених завдань з урахуванням можливих змін обстановки, розгляді варіантів дій структурних підрозділів та служб ЦЗ. Таким чином в ході ліквідації НС взаємодія повинна безперервно підтримуватися, а у разі її порушення – відновлюватися [13, с. 307].

У здійсненні організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ м. Мелітополя можна визначити наступні етапи:

1. При загрозі або виникненні надзвичайної ситуації на території міста спочатку визначаються або уточнюються первісні дані, а саме з'ясовуються характер, масштаби ситуації, а також можливий характер майбутніх подій.

2. На основі визначених початкових даних здійснюється організація взаємодії між структурними підрозділами та спеціалізованими службами ЦЗ, що залучаються до виконання завдань. Визначаються невідкладні заходи для ліквідації НС, видається розпорядження на підготовку до відповідних дій та залучення сил ЦЗ м. Мелітополя, а також розпорядження про створення Штабу з ліквідації наслідків НС.

3. Здійснюється підтримка взаємодії під час виконання визначених завдань. Проведення пошуково-рятувальних робіт, проведення розрахунку часу на організацію ліквідації НС, підготовка даних для прийняття рішення. Прийняття рішення щодо проведення першочергових аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також робіт з ліквідації НС.

4. Організація взаємодії між органами місцевого самоврядування та службами ЦЗ міста, які залучаються до ліквідації НС. Здійснення контролю за виконанням заходів і робіт щодо ліквідації НС та їх забезпечення.

Взаємодія організовується під час прийняття рішення і здійснюється у ході робіт з ліквідації НС та безпосередньо у районі виникнення НС або по карті-схемі. У цьому випадку керівник визначає деталі та конкретизує порядок підтримки взаємодії і її відновлення в ході ліквідації НС. [40, с. 122].

На жаль не завжди дії органів управління та сил цивільного захисту мають послідовний та змістовний характер, що може проявлятися у недостатньому рівні підготовки структурних підрозділів органів місцевого самоврядування у сфері ЦЗ. Це не дає можливості для прийняття обґрунтованого рішення та не дозволяє керівнику органу управління цілеспрямовано та ефективно організувати взаємодію і проводити заходи щодо ліквідації наслідків НС.

Одним із завдань органів місцевого самоврядування є здійснення планування, що своєю чергою допомагає забезпечити недопущення виникнення НС та пом'якшити наслідки для населення та їхнього майна.

З метою організації взаємодії між органами місцевого самоврядування та силами цивільного захисту ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ під час ліквідації наслідків конкретних НС зазначеними органами та силами відпрацьовуються плани взаємодії [38, с. 78].

Для організації діяльності ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ управлінням з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Мелітопольської міської ради розробляється та затверджується план основних заходів цивільного захисту м. Мелітополя на відповідний рік.

У Плані основних заходів цивільного захисту м. Мелітополя визначаються завдання для структурних підрозділів Мелітопольської міської ради Запорізької області та її виконавчого комітету, спеціалізованих служб цивільного захисту міста щодо планування та організації роботи щодо запобігання виникненню НС та цивільного захисту населення на рік згідно з затвердженим планом заходів та своєчасного доведення завдання до виконавців.

Протягом року контролюється хід виконання Плану основних заходів, для цього проводяться періодичні заслуховування відповідальних виконавців, розгляд результатів роботи на засіданнях місцевої комісії з питань ТЕБ та НС і нарадах.

Також для забезпечення готовності до оперативного реагування на НС органами управління ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ розробляються окремі плани реагування на найбільш ймовірні для певної території, галузі, об'єкта НС, виходячи з прогнозованих даних та експертних оцінок.

План реагування визначає організаційні і практичні заходи та порядок дій, терміни їх виконання, порядок роботи органів управління, сил і засобів, необхідні для цього фінансові, матеріальні та інші ресурси і відповідальних виконавців щодо реагування на НС, а також основні заходи організації та проведення робіт з ліквідації їх наслідків. На кожну можливу надзвичайну ситуацію розробляється окремий План реагування (розробка цих планів проводиться на основі аналізу та оцінки ризиків виникнення надзвичайних ситуацій) [38, с. 81].

Так, наприклад, в м. Мелітополі розроблено 10 планів реагування на надзвичайні ситуації, які в свою чергу взаємоузгоджені з керівниками органів управління та спеціалізованих служб міста та затверджені керівником ланки територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ м. Мелітополя.

Перелік планів реагування на НС на території м. Мелітополя:

1. План реагування при аварії у системах забезпечення населення питною водою.
2. План реагування при аварії у теплових мережах холодної пори року.
3. План реагування при аварії підвищення рівня ґрунтових вод.
4. План реагування на метеорологічні надзвичайні ситуації.
5. План реагування при аварії у каналізаційних системах із скиданням і викиданням забруднювальних речовин.
6. План реагування при високих рівнях води (водопілля, паводки).
7. План реагування при аварії на транспорті з викиданням (загрозою викидання) небезпечних речовин.
8. План реагування при аварії на мережах газопостачання.
9. План реагування на надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру (замінування, збройного нападу, захоплення і утримання об'єктів та заручників).
10. План реагування на надзвичайні ситуації при виникненні вибухів з пожежею у будівлях житлового та адміністративного призначення.

До кожного плану реагування додаються схема оповіщення та взаємодії при виникненні аварійних та НС в м. Мелітополі, календарний план виконання основних заходів при реагуванні на відповідну НС та розрахунок сил і засобів ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя, що залучаються до ліквідації наслідків НС.

У м. Мелітополі на підставі Кодексу цивільного захисту України з урахуванням вимог постанови Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 626 «Про затвердження Порядку розроблення планів діяльності єдиної державної системи цивільного захисту» складено та затверджено План цивільного захисту на особливий період, з урахуванням суб'єктів господарювання, які продовжують роботу у воєнний час та які віднесено до категорії цивільного захисту.

Для координації діяльності місцевих виконавчих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання у сфері

цивільного захисту функціонує постійна місцева комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Загальний склад місцевої комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій (далі – місцева комісія з питань ТЕБ та НС) затверджується розпорядженням міського голови відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 409 «Про затвердження Типового положення про регіональну та місцеву комісію з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій» та коригується у зв'язку з кадровими змінами. Також відповідно до оновлення складу місцевої комісії коригується та затверджується список оповіщення збору місцевої комісії з питань ТЕБ та НС та функціональні обов'язки членів комісії.

До складу місцевої комісії з питань ТЕБ та НС входять керівники структурних підрозділів Мелітопольської міської ради та її виконавчого комітету, а також керівники підприємств, установ та організацій, розташованих на території міста (див. Додаток Е).

Щорічно складається та затверджується План роботи місцевої комісії з питань ТЕБ та НС на відповідний рік та Календарний план основних заходів, що виконуються місцевою комісією з питань ТЕБ та НС.

Місцева комісія з питань ТЕБ та НС проводить засідання в разі потреби, але не менше одного разу на три місяці згідно з планом роботи комісії. У разі загрози або виникнення надзвичайної ситуації, яка потребує вжиття невідкладних заходів, засідання комісії проводиться невідкладно.

Засідання місцевої комісії з питань ТЕБ та НС веде голова комісії, а саме Мелітопольський міський голова, у разі відсутності якого – перший заступник голови місцевої комісії з питань ТЕБ та НС – перший заступник міського голови.

Робочим органом місцевої комісії з питань ТЕБ та НС є секретаріат, який забезпечує підготовку до проведення комісії, скликання членів комісії та відповідно проведення засідання, складання протоколу засідання, а також

контроль за виконанням рішень комісії. Секретарем місцевої комісії з питань ТЕБ та НС є посадова особа управління з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Мелітопольської міської ради.

Організація взаємодії керівного складу органів місцевого самоврядування із членами місцевої комісії з питань ТЕБ та НС відбувається згідно зі схеми та списку оповіщення через секретаріат комісії.

Основними завданнями місцевої комісії з питань ТЕБ та НС є:

1) координація діяльності органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, пов'язаної із:

функціонуванням ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ;

здійсненням оповіщення органів управління та сил цивільного захисту, а також населення про виникнення надзвичайної ситуації та інформування його про дії в умовах такої ситуації;

залученням сил цивільного захисту до проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, надання гуманітарної допомоги;

забезпеченням реалізації вимог техногенної та пожежної безпеки;

визначенням меж зони надзвичайної ситуації;

здійсненням постійного прогнозування зони можливого поширення надзвичайної ситуації та масштабів можливих наслідків;

організацією робіт із локалізації і ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, залучення для цього необхідних сил і засобів;

організацією та здійсненням:

- заходів щодо життєзабезпечення населення, що постраждало внаслідок виникнення надзвичайної ситуації;

- заходів з евакуації (у разі потреби);

- радіаційного, хімічного, біологічного, інженерного та медичного захисту населення і територій від наслідків надзвичайної ситуації;

вжиттям заходів до забезпечення готовності ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ до дій в умовах надзвичайної ситуації та в особливий період;

здійсненням безперервного контролю за розвитком надзвичайної ситуації та обстановкою на аварійних об'єктах і прилеглих до них територіях;

інформуванням органів управління цивільного захисту та населення про розвиток надзвичайної ситуації та заходи, що здійснюються;

забезпеченням:

- живучості об'єктів національної економіки та державного управління під час реагування на надзвичайну ситуацію;

- стабільного функціонування об'єктів паливно-енергетичного комплексу під час виникнення надзвичайної ситуації, злагодженої роботи підприємств, установ та організацій для забезпечення сталої і безперебійної роботи цих об'єктів;

- безпеки та сталої роботи транспортної інфраструктури, послуг поштового зв'язку та всіх видів електричного зв'язку;

- санітарного та епідемічного благополуччя населення;

організацією та керівництвом за проведенням робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій місцевого рівня;

встановленням кількісних та якісних показників виведення з ладу транспортних засобів, промислових, громадських і житлових будинків та споруд, комунальних і енергетичних мереж, засобів зв'язку, магістральних газо-, нафто- або інших трубопроводів, залізничних вузлів, портів, мостів, шляхопроводів тощо;

2) визначення шляхів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час функціонування ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ та здійснення заходів:

- щодо соціального захисту населення, що постраждало внаслідок виникнення надзвичайної ситуації;

- щодо медичного та біологічного захисту населення у разі виникнення надзвичайної ситуації;

- порушення умов належного функціонування об'єктів інфраструктури та безпеки життєдіяльності населення, зокрема у сферах національної безпеки і оборони, енергетики, фінансів, соціального захисту, охорони здоров'я та навколишнього природного середовища;

3) підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій під час реагування на надзвичайну ситуацію.

Також для координації діяльності місцевих виконавчих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту функціонує комісія з питань евакуації м. Мелітополя.

З метою оперативного вирішення питань, пов'язаних з відселенням та евакуацією населення із зони надзвичайної ситуації, керуючись Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та постановою Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841 «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій» [61] розпорядженням міського голови затверджується склад комісії з питань евакуації м. Мелітополя та коригується відповідно до кадрових змін.

Комісія з питань евакуації м. Мелітополя відповідає за планування евакуації на території міста, підготовку населення до здійснення заходів з евакуації, підготовку органів з евакуації до виконання завдань, здійснення контролю за підготовкою проведення евакуації, приймання і розміщення евакуйованого населення, матеріальних і культурних цінностей.

Щорічно складається та затверджується План роботи комісії з питань евакуації на відповідний рік та Календарний план роботи комісії.

Ще одним із основних задач з питань ЦЗ є підготовка до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту ланки

територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя, яка здійснюється у відповідності до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 443 «Про затвердження порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту» [60] та проводяться відповідно до плану основних заходів цивільного захисту м. Мелітополя на відповідний рік.

Основними завданнями з підготовки органів управління та сил ЦЗ є:

- поглиблення теоретичних знань, набуття практичних умінь і відпрацювання практичних навичок, необхідних для проведення заходів з ЦЗ;

- відпрацювання злагодженості дій органів управління та сил цивільного захисту під час проведення заходів з ЦЗ;

- проведення оцінки стану готовності органів управління та сил ЦЗ до дій, спрямованих на запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

- навчання керівного складу та фахівців органів управління та сил ЦЗ з питань застосування сучасних засобів зв'язку і автоматизації управління, спеціальної техніки, обладнання та інструментів;

- впровадження в практику передового досвіду з підготовки органів управління та сил ЦЗ [38, с. 135].

Підготовка органів управління здійснюється шляхом проведення командно-штабних навчань та штабних тренувань з керівним складом і фахівцями структурних підрозділів Мелітопольської міської ради Запорізької області та її виконавчого комітету, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з цивільного захисту, керівниками спеціалізованих служб ЦЗ міста, керівниками підрозділів (посадовими особами) з питань цивільного захисту суб'єктів господарювання.

Штабні тренування проводяться з метою набуття посадовими особами органів управління практичних навичок, необхідних для виконання завдань щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, забезпечення злагодженості дій органів управління [38, с. 136].

Так на території м. Мелітополя відповідно до плану основних заходів ЦЗ на 2020 рік було заплановано:

1) проведення командно-штабного навчання з органами управління та силами цивільного захисту ланок територіальних підсистем ЄДСЦЗ Запорізької області (із залученням органів з евакуації) на відокремленому підрозділі ВП «Запорізька АЕС»;

2) тренування органів управління та сил цивільного захисту щодо дій у разі виникнення НС:

- щодо ліквідації надзвичайних ситуацій у разі виникнення аварії на залізничному транспорті;

- щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у разі виникнення аварії на хімічно-небезпечних об'єктах:

- щодо виконання завдань під час несприятливих погодних умов в осінньо-зимовий період;

- проведення занять з практичним розгортанням пунктів прийому евакуйованого населення у ході проведення навчань, тренувань;

3) спеціальні навчання (тренування) формувань цивільного захисту спеціалізованих служб цивільного захисту (виконання завдань під час весняного льодоходу та повені, під час несприятливих погодних умов в осінньо-зимовий період, під час проведення заходів з евакуації населення при загрозі виникнення або виникнення НС техногенного та природного характеру).

Але на сьогодні недостатнім залишається рівень підготовки та забезпечення служб цивільного захисту з організації і здійснення заходів із безпеки життєдіяльності під час виникнення надзвичайних ситуацій, подій та терористичних актів.

Також треба зазначити, що під час оперативного реагування на НС, аварії та резонансні події основною задачею виступає інформування сил цивільного захисту ланки територіальної підсистеми ЄДСЦЗ м. Мелітополя.

Керуючись ст.ст. 42, 50 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Кодексом цивільного захисту України, постановою Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 1198 «Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту», Типовим Положенням про територіальну підсистему єдиної державної системи цивільного захисту, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 101 «Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистему єдиної державної системи цивільного захисту», на виконання розпорядження голови Запорізької обласної державної адміністрації «Про систему інформування при запобіганні та виникненні надзвичайних ситуацій, аварій та резонансних подій в області» та з метою координації дій структурних підрозділів виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області, органів місцевого самоврядування під час оперативного реагування на надзвичайні ситуації, аварії та резонансні події розпорядженням міського голови затверджено схему інформування при запобіганні та виникненні НС, аварій та резонансних подій в м. Мелітополі (див. Додаток Ж).

З метою захисту населення, одним із основних завдань цивільного захисту є оповіщення керівного складу органів влади і населення міста про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, аварій та резонансних подій на території м. Мелітополя і доведення необхідної інформації про хід її розвитку, про заходи, які вживаються для локалізації надзвичайної ситуації. Від того, як населення буде проінформоване про надзвичайну ситуацію в перші хвилини та години, залежатимуть її наслідки.

Система централізованого оповіщення м. Мелітополя представляє собою комплекс організаційно-технічних заходів, апаратури і технічних засобів оповіщення, засобів та каналів зв'язку, радіо, телевізійного мовлення призначених для своєчасного доведення сигналів та інформації з питань ЦЗ до органів місцевого самоврядування, спеціалізованих служб міста, підприємств, установ, організацій і населення.

Так на території м. Мелітополя розташовано 24 електричні сирени, з них 12 підключені до централізованого оповіщення, а 12 працюють в ручному режимі. Щоквартально проводиться перевірка готовності системи оповіщення.

Для зосередження уваги громадян перед передачею інформації вмикаються сирени, інші сигнальні засоби. Їх звук означає попереджувальний сигнал “УВАГА ВСІМ”.

Існуючу систему централізованого оповіщення на території м. Мелітополя побудовано у 70-80-х роках минулого століття. На цей час система централізованого оповіщення не відповідає сучасним вимогам. Таким чином, існуюча система централізованого оповіщення неспроможна у повному обсязі забезпечити виконання покладених на неї завдань. Враховуючи економічну і соціальну значущість оповіщення та комплексний характер його реалізації у разі виникнення надзвичайних ситуацій воєнного, соціального, техногенного та природного характеру, необхідно зазначити, що на цей час назріла необхідність її удосконалення. Своєчасне та якісне оповіщення керівного складу надасть можливість для покращення взаємодії між органами місцевого самоврядування та службами цивільного захисту.

На сьогоднішній день актуальним постає питання щодо взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту в умовах епідеміологічної ситуації на території м. Мелітополя, у зв'язку з поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Керуючись наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26.12.2014 № 1406 “Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації”, розпорядженням голови Запорізької обласної державної адміністрації, рішенням регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, рішенням місцевої комісії з питань техногенно-

екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, з метою організації та здійснення заходів щодо ліквідації на території м. Мелітополя гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 в м. Мелітополі розпорядженням міського голови створено міський штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2.

Керівником робіт з ліквідації наслідків НС місцевого рівня, у зв'язку з епідеміологічною ситуацією на території м. Мелітополя, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2 призначено першого заступника міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради. Начальником міського штабу відповідно було призначено начальника відділу охорони здоров'я Мелітопольської міської ради Запорізької області.

Рішенням місцевої комісії з питань ТЕБ та НС було затверджено План заходів щодо запобігання занесенню і поширенню гострої респіраторної інфекції COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Також розроблено та затверджено Схему взаємодії управлінь, служб Мелітопольської міської ради та установ, підприємств, організацій незалежно від форм власності та підпорядкування з оперативним штабом та місцевою комісією ТЕБ та НС на період введення в м. Мелітополь карантину з причин спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Взаємодія органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту в цьому випадку здійснюється на основі рішень місцевої комісії з питань ТЕБ та НС та відповідно до Схеми взаємодії управлінь, служб Мелітопольської міської ради та установ, підприємств, організацій незалежно від форм власності та підпорядкування з оперативним штабом та місцевою комісією ТЕБ та НС на період введення в м. Мелітополь карантину з причин спалаху гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2.

Аналізуючи ситуацію, яка склалась на сьогоднішній день в країні загалом можна зробити висновок, що масштабність та багатогранність завдань щодо протидії надзвичайній ситуації, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, залишається складною, а в ряді її елементів – загрозовою. На законодавчому рівні державні органи управління, у тому числі органи місцевого самоврядування, не були готові до розв'язання надзвичайної ситуації такого рівня. Це було зумовлено у недосконалої нормативно-правових актів, відсутності чіткого планування дій спрямованих на попередження наслідків цієї НС та дій під час виникнення НС такого рівня. Також одним із чинників можна визначити недосконалість та неузгодженість дій спеціалізованих служб та структурних підрозділів органів місцевого самоврядування, що залучаються до попередження та ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Таким чином, проблематика визначається у зростанні обсягів, змістовності та ускладненні завдань, які постають перед керівниками органів місцевого самоврядування, а також недостатня увага приділяється організації взаємодії між силами ЦЗ, що виконують завдання, тим самим ставить під загрозу їх виконання.

3.2. Перспективи удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя

На даний час на території країни та на місцевому рівні складаються негативні тенденції щодо збільшення кількості та масштабності НС природного та техногенного характеру, тому актуальним постає питання щодо вирішення завдань подолання наслідків НС на території міста за рахунок досконалої взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ на місцевому рівні.

Важливість реалізації вдосконалення взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ на місцевому рівні спричинена існуванням загрозливих чинників природного та техногенного характеру на території м. Мелітополя та некомпетентний підхід в організації заходів ЦЗ проявляється у:

- збільшенні виникнення надзвичайних ситуацій природного характеру, зумовленого змінами клімату, зростанням впливу діяльності людини на довкілля;

- зазначенні великої кількості смертності та травматизму людства, внаслідок небезпечних подій та нещасних випадків;

- незадовільному стані соціального захисту населення після виникнення НС, подій, пожеж, терористичних актів тощо;

- низькому рівні культури безпеки життєдіяльності серед місцевого населення;

- низькому рівні реалізації програм та планів заходів у сфері цивільного захисту, зокрема спрямованих на захист населення і територій від НС та запобігання їх виникнення;

- недостатньому забезпеченні оповіщення населення про загрозу і виникнення надзвичайних ситуацій;

- недостатньої кількості сил та засобів, спрямованих на реагування та організацію робіт із ліквідації наслідків НС, а також радіаційного, хімічного, біологічного, медичного захисту населення та інженерного захисту територій від наслідків таких ситуацій;

- відсутності або недостатності фінансових та матеріальних ресурсів щодо забезпечення та впровадження заходів із організації ЦЗ на місцевому рівні;

- недостатньому рівні підготовки та забезпечення служб з організації і здійснення заходів із безпеки життєдіяльності під час виникнення надзвичайних ситуацій, подій та терористичних актів [54; 55; 68, с. 223].

Порівняльний аналіз публічного управління у сфері цивільного захисту інших країн дає змогу зробити висновок, що недовершеність законодавчої бази, недосконалі організаційні та технічні методи публічного управління у сфері цивільного захисту, а також взаємодія органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ на місцевому рівні не є ефективними та не відповідають достатньому рівню в євроінтеграційному просторі.

Для реалізації заходів удосконалення взаємодії та покращення реагування на НС у м. Мелітополі слід значну увагу приділити:

1. Технічному переоснащенню сучасною технікою, аварійно-рятувальними засобами та спеціальним обладнанням спеціалізованих служб ЦЗ.

2. Удосконаленню матеріально-технічного оснащення органів управління та сил цивільного захисту впровадженням новітніх технологій, зокрема інформаційних.

3. Внесення пропозицій щодо розроблення проектів нормативно-правових актів із відкритим обговоренням.

4. Підвищенню рівня підготовки та компетентності керівного складу органів місцевого самоврядування у сфері ЦЗ, професійна підготовка спеціалізованих служб ЦЗ м. Мелітополя, навчання населення діям у разі загрози чи виникнення надзвичайних ситуацій, аварій та небезпечних подій.

5. Створенню резервів фінансових і матеріальних активів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків.

6. Модернізація централізованої системи оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій на території м. Мелітополя.

Враховуючи управлінський досвід інших держав, найбільш оперативною організацією ЦЗ на місцевому рівні є те управління, яке базується в удосконаленні безпечного рівня функціонування, балансу прибутку та затрат в середовищі об'єкту або міста в цілому. Доцільно зазначити, що проаналізований вище досвід європейських держав засвідчив, що конкретної країни, звідки можна було б запозичити модель, немає. Можна

зробити висновок, що досвід будь-якої країни має позитивні та негативні аспекти в управлінні системою ЦЗ та у питанні взаємодії органів місцевої влади із службами ЦЗ. Таким чином, органам місцевого самоврядування в Україні потрібно внести пропозиції та спробувати розробити власну концепцію удосконалення державного управління у сфері ЦЗ, яка б сприяла ефективній взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ на місцевому рівні.

Визначені проблеми є широким і для покращення взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту необхідно розширити функції органів місцевого самоврядування в цьому питанні. Таким чином органи місцевого самоврядування повинні приймати участь у створенні нормативно-правової бази, також необхідно розширити повноваження у фінансовій частині, щоб органи місцевого самоврядування самостійно здійснювали фінансово-матеріальне забезпечення місцевих спеціалізованих служб ЦЗ.

Недостатній рівень підготовки структурних підрозділів органів місцевого самоврядування у сфері ЦЗ та спеціалізованих служб ЦЗ м. Мелітополя свідчить про недосконалу систему підготовки фахівців у сфері ЦЗ. Для підвищення рівня підготовки фахівців у сфері ЦЗ можна запропонувати використання ситуаційного методу організації взаємодії, сутність якого полягає у застосуванні різних методів відповідно до характеру, обсягу робіт та наявного часу на проведення робіт з ліквідації НС. Ситуаційний метод взаємодії полягає у відпрацюванні практичної діяльності взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ міста, що насамперед поєднує в собі метод віддачі розпоряджень та отримання доповідей.

Прикладами ситуаційного методу є тактико-спеціальні навчання, командно-штабні навчання та штабні тренування за можливими сценаріями виникнення НС та відповідними алгоритмами для ліквідації наслідків НС, які можуть виникнути на території м. Мелітополя. За допомогою реалізації

такого методу можливо провести аналіз недоліків, які мали місце в діях органів управління та під час взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ під час ліквідації НС, розкрити шляхи усунення цих недоліків, узагальнити та поширити позитивний досвід дій для запобігання та виникнення НС на території м. Мелітополя.

Використання ситуаційного методу сприятиме удосконаленню взаємодії органів місцевого самоврядування із службами ЦЗ та допоможе у прийнятті чітких та якісних оперативних управлінських рішень, що забезпечить найбільш повне та ефективне використання наявних можливостей та ресурсів на місцевому рівні.

Здійснення функціональної підготовки органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та їх формувань із питань організації та здійснення заходів цивільного захисту на території м. Мелітополя, професійної підготовки спеціалізованих служб ЦЗ, навчання населення діям у разі загрози чи виникнення НС, аварій, катастроф та резонансних подій. Всі керівники суб'єктів господарювання, незалежно від форм власності, що розташовуються та провадять свою діяльність на території м. Мелітополя, а також органи управління і фахівці, які здійснюють заходи із забезпечення ЦЗ та реагування на НС, повинні періодично проходити підготовку або підвищення кваліфікації з питань цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки у навчальних пунктах, на регіональних та міських курсах і у навчально-методичних центрах цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Забезпечення захисту населення і територій у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, гарантоване і своєчасне інформування та оповіщення населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій є одним з найважливіших завдань центральних і місцевих органів влади. Для виконання цього завдання в країні повинна функціонувати ефективна система централізованого оповіщення.

На сьогоднішній день існує багато пропозицій щодо модернізації централізованої системи оповіщення. Як приклад можна розглянути автоматизовану систему оповіщення міста, яку пропонує Науково-виробниче підприємство «Озон С», яка зображена у Додатку 3 [46].

Впровадження таких новітніх телекомунікаційних технологій полягає в тому, що не буде використовуватись стара система оповіщення, а буде застосовано кардинально інший принцип побудови автоматизованої системи централізованого оповіщення для своєчасного та гарантованого оповіщення населення про виникнення надзвичайної ситуації.

Реалізація такого проекту модернізації автоматизованої системи оповіщення стане поштовхом для розвитку механізмів соціально-економічної самодостатності міста. Не буде потрібно витратити кошти на проведення експлуатаційно-технічного обслуговування апаратури застарілої системи оповіщення. Звичайно, реалізація проекту не буде надавати до бюджету надходжень, але у випадку виникнення НС, у разі своєчасного попередження населення про такі ситуації, зазначена система дозволить мінімізувати наслідки НС. У випадку виникнення НС буде забезпечено оповіщення всіх верст населення, навчальних та медичних закладів, місць з масовим перебуванням людей тощо.

Результати модернізації централізованої системи оповіщення м. Мелітополя сприятимуть удосконаленню взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту, за рахунок поліпшення оповіщення керівного складу органів місцевого самоврядування, спеціалізованих служб цивільного захисту, що сприятиме швидкому та якісному реагуванню на виникнення та ліквідацію НС.

Також однією із перспектив є розроблення проектів розвитку цивільного захисту на місцевому рівні, із залученням іноземних грантів. Так питання модернізації автоматизованої системи централізованого оповіщення залишається актуальним. Брак фінансових ресурсів на місцевому рівні не

сприяє проведенню реформ в Україні. На сьогодні особливою підтримкою в цьому напрямку є іноземні держави з інвестиційними фондами та грантами.

Так, розгляд проекту модернізації автоматизованої системи централізованого оповіщення, що сприятиме розвитку цивільного захисту на місцевому рівні, спеціалістами іноземних фондів, які надають кошти для їх реалізації, дасть змогу коригувати даний проект враховуючи позитивний досвід їхніх держав у цій сфері.

Стратегічне планування заходів, що забезпечують цивільний захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій чи інших небезпечних подій, зокрема перспективне планування фінансових ресурсів є основою для щорічного планування та реалізації заходів цивільного захисту на місцевому рівні. Цільові програми розробляються на декілька років і дають змогу бачити послідовність виконання зазначених заходів і їх результат, а також аналізувати результати програми на перспективу удосконалення заходів у сфері ЦЗ на місцевому рівні.

Також слід приділити увагу покращенню матеріально-технічної бази та ресурсного забезпечення проведення заходів цивільного захисту на території м. Мелітополя. Для цього необхідним є створення резервів фінансових і матеріальних активів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків. Створення фінансових та матеріальних резервів на місцевому рівні скорочує час надання допомоги потерпілому населенню, насамперед стосується створення резервних фондів на місцевому рівні. Це сприятиме забезпеченню сталого функціонування об'єктів соціально-економічного сфери на території міста в умовах надзвичайних ситуацій, аварій та резонансних подій, а також в особливий період відповідно до сучасних вимог.

ВИСНОВКИ

За останні роки на території країни та на місцевому рівні складаються негативні тенденції щодо збільшення кількості та масштабності надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, що сприяє зростанню обсягів та ускладненню змісту завдань, які постають перед керівниками органів місцевого самоврядування; питанню організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні; недостатньому рівні їх професійності в сфері цивільного захисту.

Тому актуальним постає питання щодо вирішення завдань подолання наслідків НС на території міста за рахунок досконалої взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

У роботі проведено теоретичне обґрунтування, виявлення та дослідження особливостей організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні (на матеріалах м. Мелітополя).

Проаналізовано стан наукової розробки проблеми організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Уточнено зміст основних понять дослідження: «органи місцевого самоврядування», «цивільний захист», «єдина державна система цивільного захисту», «служби цивільного захисту», «надзвичайні ситуації».

Визначено принципи та методи дослідження організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Досліджено сутність, зміст, мета, завдання, принципи організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Висвітлено нормативно-правову базу механізму взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Охарактеризовано зарубіжний досвід взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні.

Проаналізовано сучасний стан взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя.

Теоретично обґрунтовано основні перспективи удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя.

Удосконалення організації взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту м. Мелітополя полягає у систематизації планування та практичної реалізації заходів оптимізації запобігання та подолання негативних наслідків НС на принципах: публічності, моніторингу проблемних напрямів, прогнозування, перспективного планування заходів, створення додаткових матеріальних та фінансових резервів, здійснення та поглиблення функціональної загальної та спеціальної підготовки штатних та позаштатних фахівців цивільного захисту, впровадженні єдиної алгоритмізації дій суб'єктів в умовах можливих надзвичайних ситуацій.

Запропоновано приділити увагу стратегічному плануванню заходів, що забезпечують цивільний захист населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій чи інших небезпечних подій та перспективному плануванню фінансових ресурсів можливо завдяки щорічному плануванню та реалізації заходів цивільного захисту на місцевому рівні.

Для покращення рівня підготовки структурних підрозділів органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту та спеціалізованих служб цивільного захисту м. Мелітополя запропоновано використання ситуаційного методу організації взаємодії, сутність якого полягає у застосуванні різних методів відповідно до характеру, обсягу робіт та наявного часу на проведення робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій, що

сприятиме удосконаленню взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту та допоможе у прийнятті чітких та якісних оперативних управлінських рішень, що забезпечить найбільш повне та ефективне використання наявних можливостей та ресурсів на місцевому рівні.

Покращення матеріально-технічної бази та ресурсного забезпечення проведення заходів цивільного захисту на території м. Мелітополя можна досягнути за рахунок створення резервів фінансових і матеріальних активів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків, що в свою чергу сприятиме забезпеченню сталого функціонування об'єктів соціально-економічної сфери на території міста в умовах надзвичайних ситуацій, аварій та резонансних подій, а також в особливий період відповідно до сучасних вимог.

Впровадження новітніх технологій для модернізації системи оповіщення на території м. Мелітополя, наприклад за рахунок залучення іноземних грантів, стане поштовхом для розвитку механізмів соціально-економічної самодостатності міста та сприятиме удосконаленню взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту, за рахунок поліпшення оповіщення керівного складу органів місцевого самоврядування, спеціалізованих служб цивільного захисту, що сприятиме швидкому та якісному реагуванню на виникнення та ліквідацію надзвичайних ситуацій та розвитку цивільного захисту на місцевому рівні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Альбошій О. В. Шляхи підвищення ефективності роботи керівників органів управління цивільного захисту при виконанні завдань оперативного характеру / О.В. Альбошій, М.В. Болотських // Проблеми надзвичайних ситуацій, 2012. Вип. 16. С. 33-39. URL : <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol16/alboschij.pdf>.

2. Андреев С. О. Формування інституціональних засад діяльності органів місцевого самоврядування в Україні як суб'єктів забезпечення цивільного захисту // Вісник Національного університету цивільного захисту України. 2016. Вип. 1. С. 223—235. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_35.

3. Бабаджанова О. Ф., Рогуля А. О. Нормативно-правове забезпечення органів місцевого самоврядування у сфері цивільного захисту // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування : наук.-практ. журн. 2018. № 3 (62). С. 146—152. URL : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpdu_2018_3_22.pdf.

4. Бакуменко В. Д. Публічне адміністрування як процес вироблення, прийняття та виконання управлінських рішень / В. Д. Бакуменко // Наук. розвідки з державного та муніципального управління : зб. наук. пр. Ак. муніцип. упр. – Київ : АМУ, 2015. № 1. С. 8-26. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrzd_2015_1_3.

5. Барило О. Г. Зарубіжний досвід створення інформаційно-аналітичної системи цивільного захисту / О. Г. Барило // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2017. Вип. 2. С. 387-395. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2017_2_50.

6. Барило О. Г. Аналіз досліджень проблем державного управління у сфері цивільного захисту. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електрон. наук. фах. вид. Харків, 2018. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_1/11.pdf.

7. Барило О. Г. Інформаційне забезпечення органів державного управління у надзвичайних ситуаціях / О. Г. Барило, С. П. Потеряйко, В. О. Тищенко // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2013. № 4. С. 77-84. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2013_4_11.

8. Барило О. Г. Система інформаційно-аналітичного забезпечення як складник системи управління цивільного захисту в Україні / О. Г. Барило // Механізм державного управління. 2018. № 1(36). С. 50-58. URL : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_01\(36\)/9.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_01(36)/9.pdf).

9. Биков О. С. Аналіз наукових досліджень з проблем державного управління у сфері цивільного захисту: актуальні напрями дослідження // Державне управління. Економіка та держава № 9/2014. С. 137-140. URL : http://www.economy.in.ua/pdf/9_2014/34.pdf.

10. Биков О. С. Структурно-функціональні механізми державного управління територіальних підсистем цивільного захисту: Дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02; – Захищена 2015. – К., 2015. – 216 с. URL : <http://www.disslib.org/strukturno-funktsionalni-mekhanizmy-derzhavnoho-upravlinnja-terytorialnymy.html>.

11. Бойко О. А. Єдина державна система цивільного захисту в умовах реалізації завдань децентралізації влади // Сучасний стан цивільного захисту України та перспективи розвитку : Матеріали 20 Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 9-10 жовт. 2018 р. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 536 с. URL : http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7399/1/mat_konf%281%29.pdf.

12. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / В.О. Васійчук, В.Є Гончарук, С.І. Качан, С.М. Мохняк. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». 2010. 417 с. URL : <http://orcb.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/09/Основи-цивільного-захисту-посібник-В.О.-Васійчук-та-ін.pdf>.

13. Визначення раціонального методу організації взаємодії у надзвичайних ситуаціях / О. Г. Барило, С. П. Потеряйко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2017. Вип. 1. С. 305-313. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2017_1_44.

14. Волянський П. Б. Алгоритмізація прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій різного характеру / П.Б. Волянський // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2015. № 1. С. 112-116. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_1_26.

15. Гаваза А. О., Гудович О. Д., Мазуренко В. І. Організація управління у сфері цивільного захисту щодо прийняття рішення // Сучасний стан цивільного захисту України та перспективи розвитку : Матеріали 20 Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 9-10 жовт. 2018 р. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 536 с. URL : http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7399/1/mat_konf%281%29.pdf.

16. Гречанінов В. Ф. Аналіз функціонування цивільного захисту у сучасних умовах та деякі пропозиції щодо його удосконалення / В. Ф. Гречанінов, В. В. Бегун // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. 2015. Вип. 1. С. 120-125. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ZKhUPS_2015_1_28.

17. Гречанінов В. Ф. Рекомендації щодо функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в сучасних умовах (перша редакція). Київ, 2016. URL : http://www.undicz.mns.les/2016/3/25/Persha_redakciya_rekomendaciy_EDSCZ.pdf.

18. Григоренко Н. В. Зарубіжний досвід побудови систем надання державних послуг у сфері цивільного захисту / Н. В. Григоренко // Теорія та практика державного управління. 2015. Вип. 2. С. 290-297. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-2/doc/5/03.pdf>.

19. Державне управління: словник-довідник / В. М. Князєв, В. Д. Бакуменко та ін.. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. С. 117-118.

20. Дробот І. О., Рогуля А. О. Модернізація державного управління системи цивільного захисту в об'єднаних територіальних громадах // Публічне врядування в Україні : стан, виклики та перспективи розвитку : матер. щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. уча., присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні (25 травня 2018, м. Київ) у 2 т. Т. 3. Київ : НАДУ. – 2018. С. 33—36.

21. Європейська хартія місцевого самоврядування. м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

22. Зарубіжний досвід державного управління: доцільність і можливості застосування в Україні : наук. розробка / авт. кол. : І. А. Грицяк, Л. А. Шереметьєва, К. К. Баранцева та ін. – К. : НАДУ, 2012. 56 с. URL : http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/9372afc9-4179-4633-9f08-a0b2fd4f767f.pdf.

23. Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с. URL : https://isp.kiev.ua/images/Page_Image/Library/Methodology_Zatserkovny_Tishayev_Demidov.pdf.

24. Іванченко І. П. Зарубіжний досвід організації системи цивільного захисту. Організаційно-економічна // Державне управління. Інвестиції: практика та досвід № 23. 2015. С. 156-159. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2015/33.pdf.

25. Клименко Н. Г. Деякі особливості функціонування органів державного управління в умовах соціальної кризи // Актуальні проблеми внутрішньої політики. 2004. Вип. 2. С. 100—104.

26. Козуб В. П. Напрями підвищення результативності взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування в реалізації владних повноважень // Регіональне управління та місцеве самоврядування / Актуальні проблеми державного управління. № 1 (41). 2011. С. 231-240. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2012_1_32.

27. Кодекс цивільного захисту України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>.

28. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. С. 141. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

29. Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні / Громадська рада. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

30. Костенко В. О. Діяльність місцевої влади у сфері цивільного захисту і надзвичайних ситуацій в контексті реформи місцевого самоврядування в Україні / В.О. Костенко // Теорія та практика державного управління. 2014. Вип. 2 С. 158-165. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2014_2_25.

31. Костенко В. О. Діяльність місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо захисту населення і територій у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій. Грані. 2013. № 4 (96). URL : <http://grani.org.ua/ua/graniarchive.html>.

32. Костенко В. О. Основні проблеми функціонування та напрями модернізації територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту України / В. О. Костенко // Модернізація системи державного управління: теорія та практика : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (5 квітня 2013 р.) : у 2 ч. Ч. 1 ; за наук. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2013. С. 471-476.

33. Костенко В. О. Пріоритети удосконалення державного управління у сфері цивільного захисту територіальних громад в процесі децентралізації влади в Україні // Регіональне управління та місцеве самоврядування / Актуальні проблеми державного управління 2 (52)/2017. С. 1-6. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2017-2/doc/3/02.pdf>.

34. Костенко В. О. Реформа місцевого самоврядування – як ефективний механізм для підвищення рівня цивільного захисту територіальних громад / В.О. Костенко // Аспекти публічного управління. 2014. № 3-4 (5-6), берез. – квіт. С. 119-126.

35. Костенко В. О. Характеризація державного управління захистом населення у надзвичайних ситуаціях: автореф. дис. канд. держ. упр. за спец. 25.00.01 — теорія та історія державного управління / В.О. Костенко; ХарПІ НАДУ при Президентові України, Харків, 2016. 20 с. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/dorad/files/201605/kvo-aref-20160520.pdf>.

36. Кринична І. Державне управління процесами запобігання та профілактики надзвичайних ситуацій: прaksiологічний досвід / І. Кринична // Державне управління та місцеве самоврядування. 2013. Вип. 1 (16). С. 81-88. URL : [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_01\(16\)/12.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_01(16)/12.pdf).

37. Кришталь Т. М., Обрусна С. Ю. Деякі повноваження об'єднаних територіальних громад з питань цивільного захисту // Сучасний стан цивільного захисту України та перспективи розвитку : Матеріали 20 Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 9-10 жовт. 2018 р. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 536 с. URL : http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7399/1/mat_konf%281%29.pdf.

38. Крук С. І., Жакун І. І., Яріш Р. Б., Ткачук П. П., Вовчук С. Г., Токарець С. П., Тарасюк І. Д., Шмагай О. В. Організація заходів цивільного захисту: методичний посібник. Тернопіль: Видавець ФОП Андріішин В. П.: Тернопіль, 2016– 568 с.

39. Кузніченко С.О. Державне управління в надзвичайних ситуаціях: проблеми правового забезпечення // Юридичний вісник 3(16). 2010. URL : http://law.nau.edu.ua/images/Наука/Naukovij_jurnal/2010/ststji_n3_16_2010/Kuznichenko_52.pdf.

40. Кулешов М. М., Ларін О. М. Удосконалення системи взаємодії під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій // Проблеми надзвичайних

ситуацій : Зб. наук. пр. – Вип. 8, 2008. НУЦЗУ. С. 103–108. URL : <https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/ProblemsOfEmergencies/vol8/14.pdf>.

41. Любінський А.М. Сучасний стан та перспективи модернізації системи цивільного захисту України / А.М. Любінський. – Л.: Збірник наукових праць ЛРІДУ НАДУ «Ефективність державного управління», 2015, Вип. 43. С. 104-109. URL : http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/15.pdf.

42. Майстро С. В. Теоретичні засади механізму державного управління системою цивільного захисту / С. В. Майстро // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Харків : Магістр, 2014. Вип. 3 (46). С. 3-10. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpu_2014_3_3.

43. Маслов Є. П. Державна політика у сфері цивільного захисту України в умовах надзвичайних ситуацій / Є. П. Маслов. URL : <https://zerkalov.kiev.ua/>.

44. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. 128 с. URL : http://academy.gov.ua/doc/koment-inter_prezident/2014/koment_iner_prezident_2014_05_16_1.pdf.

45. Методичні рекомендації для органів місцевого самоврядування щодо організації та забезпечення пожежної безпеки на території об'єднаних територіальних громад (друга редакція) / ДСНС України. URL : http://www.dsns.gov.ua/files/2017/12/6/88888/Методичні_рекомендації.pdf.

46. Науково-виробниче підприємство «Озон-С» / Автоматизована система оповіщення міста. Дніпро. URL : <http://ozons.com.ua/ua/>.

47. Організація заходів цивільного захисту під час реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні / ДСНС України. URL : <https://www.dsns.gov.ua/ua/Organizaciya-zahodiv-civilnogo-zahistu.html>.

48. Організація управління цивільним захистом на місцевому рівні: навч. посіб. О. Д. Гудович, В. І. Мазуренко, В. М. Михайлов, І. П. Соколовський, В. О. Юрченко. 2015. URL : http://library.iducz.dsns.gov.ua/weblib/books/Yurchenko%20V_O_/miscve_samov.pdf.

49. Організація цивільного захисту під час реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Практичний poradnik. (Видання друге, доповнене) / О.Я. Лещенко, В.М. Михайлов, Н.М. Романюк, В.О. Скакун: за заг. ред. М.О. Маюрова, П.Б. Волянського. К. : ІДУЦЗ, 2017. 125 с.

50. Павленко В. В. Проблемні питання пов'язані із реагуванням на надзвичайні ситуації та пропозиції щодо їх вирішення / В. В. Павленко // Сучасний стан цивільного захисту України та перспективи розвитку : Матеріали 20 Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 9-10 жовт. 2018 р. – Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 536 с. URL : http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7399/1/mat_konf%281%29.pdf

51. Побудова системи підтримки прийняття рішень в умовах надзвичайних ситуацій / Л. В. Борисова, О. В. Загора, Є. Є. Селеєнко, А. Б. Лещенко // Проблеми цивільного захисту: управління, попередження, аварійно-рятувальні та спеціальні роботи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Харків : Нац. ун-т цивіл. захисту України, 2014. С. 82-83.

52. Порядочний Л. В. Безпека в надзвичайних ситуаціях та цивільна оборона : навч. посіб. / Л. В. Порядочний, В. М. Заплатинський. – К. : Київ. нац. торгов.-екон. Ун-т. 2003. 301 с.

53. Потеряйко С. П. Особливості функціонування механізмів державного управління у сфері цивільного захисту в сучасних умовах / С. П. Потеряйко // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. 2018. № 1. С. 68-74. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2018_1_12.

54. Практичний poradnik з реалізації основних заходів цивільного захисту в умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної

організації влади в Україні : довідник / П. Б. Волянський [та ін.]; ІДУЦЗ. Київ, 2016. 64 с.

55. Про аварійно-рятувальні служби : Закон України № 1281-XIV від 14.12.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 4. Ст. 25. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1281-14#Text>.

56. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України № 157-VIII від 05.02.2015 р. // Відомості Верховної Ради. 2015. № 13. Ст. 91. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.

57. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій» : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text>.

58. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text>.

59. Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.05.2015 № 469. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469-2015-%D0%BF#Text>.

60. Про затвердження порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 р. № 443. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2013-%D0%BF#Text>.

61. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 № 841. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF#Text>.

62. Про затвердження типових положень про функціональну та територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 101. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101-2015-%D0%BF#Text>.

63. Про місцеве самоврядування : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1997. № 24, ст. 170. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

64. Про правові засади цивільного захисту : Закон України № 1859-IV від 24.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 39. Ст. 488. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1859-15#Text>.

65. Про схвалення Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру : Постанова Кабінету Міністрів України № 37-р від 22.01.2014 р. / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-2014-%D1%80>.

66. Про схвалення Стратегії реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.01.2017 № 61-р. URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249709478>.

67. Рогуля А. О. Забезпечення повноважень місцевих органів влади у сфері цивільного захисту в умовах реорганізації місцевого самоврядування в Україні / А. О. Рогуля // Модернізація системи державного управління: теорія та практика : матер. наук.-практ. конф. за міжнар. уч. (9 жовтня 2015 р., м. Львів). — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. С. 199—203. URL : http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/download/materialy_2015.pdf.

68. Рогуля А. О. Удосконалення функцій органів публічного управління у сфері безпеки життєдіяльності територіальних громад // Публічне управління XXI століття: синтез науки та практики : матер. XIX Міжнар. наук. конгр. (19 квітня 2019 р., м. Харків). Харків : ХарПІ НАДУ, 2019. С. 222—225.

69. Рогуля А. О. Функції органів місцевого самоврядування в організації безпеки життєдіяльності територіальних громад України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.04 / А. О. Рогуля. Київ. 2019. URL : <http://academy.gov.ua/pages/dop/138/files/6a4a8c39-c991-4a36-84ea-9f88525d9b0a.pdf>.

70. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади) : підручник / Г. П. Ситник. – Київ : НАДУ, 2012. 544 с. URL : http://library.iducz.dsns.gov.ua/weblib/books/magistratura/Sitnik_DU%20.pdf.

71. Труш О. О. Досвід побудови та діяльності систем цивільного захисту країн-членів Європейського союзу Північної Європи та Норвегії / О. О. Труш // Державне будівництво. 2009. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2009_2_50.

72. Труш О. О. Досвід побудови та функціонування систем цивільного захисту країн-членів ЄС Західної Європи / О.О. Труш // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. 2003. Вип. 4 (27). С. 2—10. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Tpdu_2009_4_54.

73. Удод М. В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення пожежної безпеки в Україні : [монографія] Донецьк : Норд-Прес.2005. 249 с.

74. Управління силами цивільного захисту під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: конспект лекцій / Укладачі: В.О. Собина, І.М. Неклонський, В.О. Самарін, Д.В. Дяченко. – Х.: НУЦЗ України, 2015. 166 с.

75. Федоренко В. Н. Гражданская оборона зарубежных государств. Международная организация гражданской обороны / В. Н. Федоренко // Оперативное управление мероприятиями РСЧС : сб. лекц. для руководящего состава МЧС России. Кн. 2. – Изд. 2-е, доп. и перераб. / под общ. ред. В. Ф. Мищенко. – М. : КУНА, 2003. 405 с.

76. Федорчак В. В. Методологічні засади формування механізмів державного управління ризиками виникнення НС / В. В. Федорчак // Інвестиції: практика та досвід, 2018. №2. С. 107-111. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2018/22.pdf.

77. Федулов Г. В. Зарубежный опыт создания и обеспечения функционирования систем предупреждения и ликвидации чрезвычайных

ситуаций / Г.В. Федулов // Проблемы безопасности при чрезвычайных ситуациях. 1998. Вып. 8. С. 63—100.

78. Шостак Л. Й. Організація взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади при ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій / Л. Й. Шостак // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. 2012. Вип. 2. С. 324-332. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2012_2_43.

79. Becker C. Disaster recovery: a local government responsibility. Cover story / C. Becker. – March 2009. Vol. 91. N 2. URL : https://icma.org/sites/default/files/4718_.pdf.

80. Gaetani F. The Structure, Role and Mandate of Civil Protection in Disaster Risk Reduction for South Eastern Europe. South Eastern Europe Disaster Risk Mitigation and Adaptation Programme. Report International Centre on Environmental Monitoring Research Foundation (CIMA) / F. Gaetani, A. Parodi, F. Siccardi, D. Miozzo, E. Trasforini. URL : https://www.unisdr.org/files/9346_Europe.pdf.

81. Geier W. Is civil protection in Germany prepared for large-scale natural disasters?. Lecture on the occasion of the international German Committee for Disaster Reduction Workshop “Orkane uber Europa” (Severe storms over Europe) at the Academy for Crisis Management, Emergency Planning and Civil Protection (AKNZ) / W. Geier. URL : [www.dkkv.org /de / publications/ressource. Asp ID=137](http://www.dkkv.org/de/publications/ressource.AspID=137).

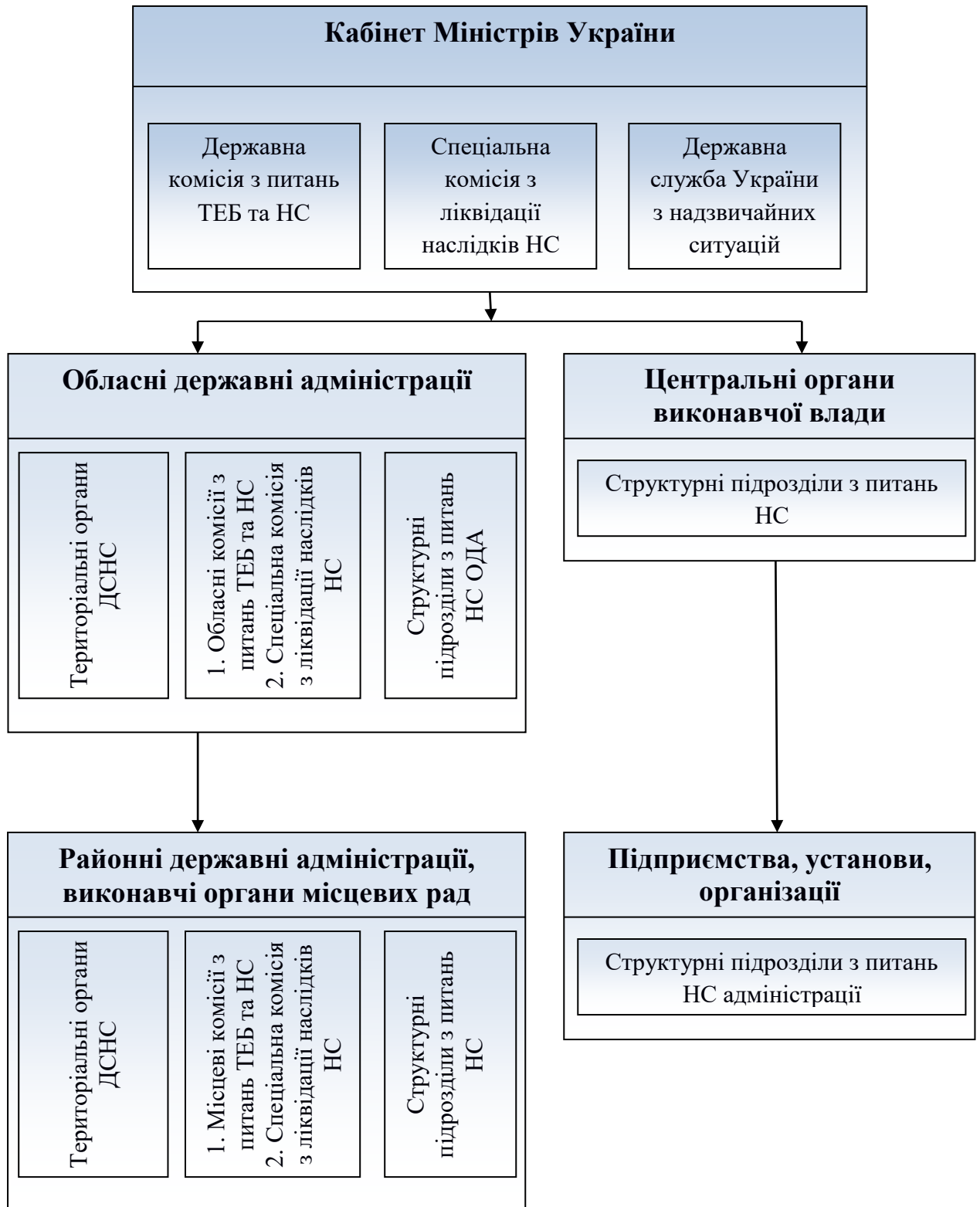
ДОДАТКИ

Додаток А

**Система органів управління та підрозділів єдиної державної системи
цивільного захисту**

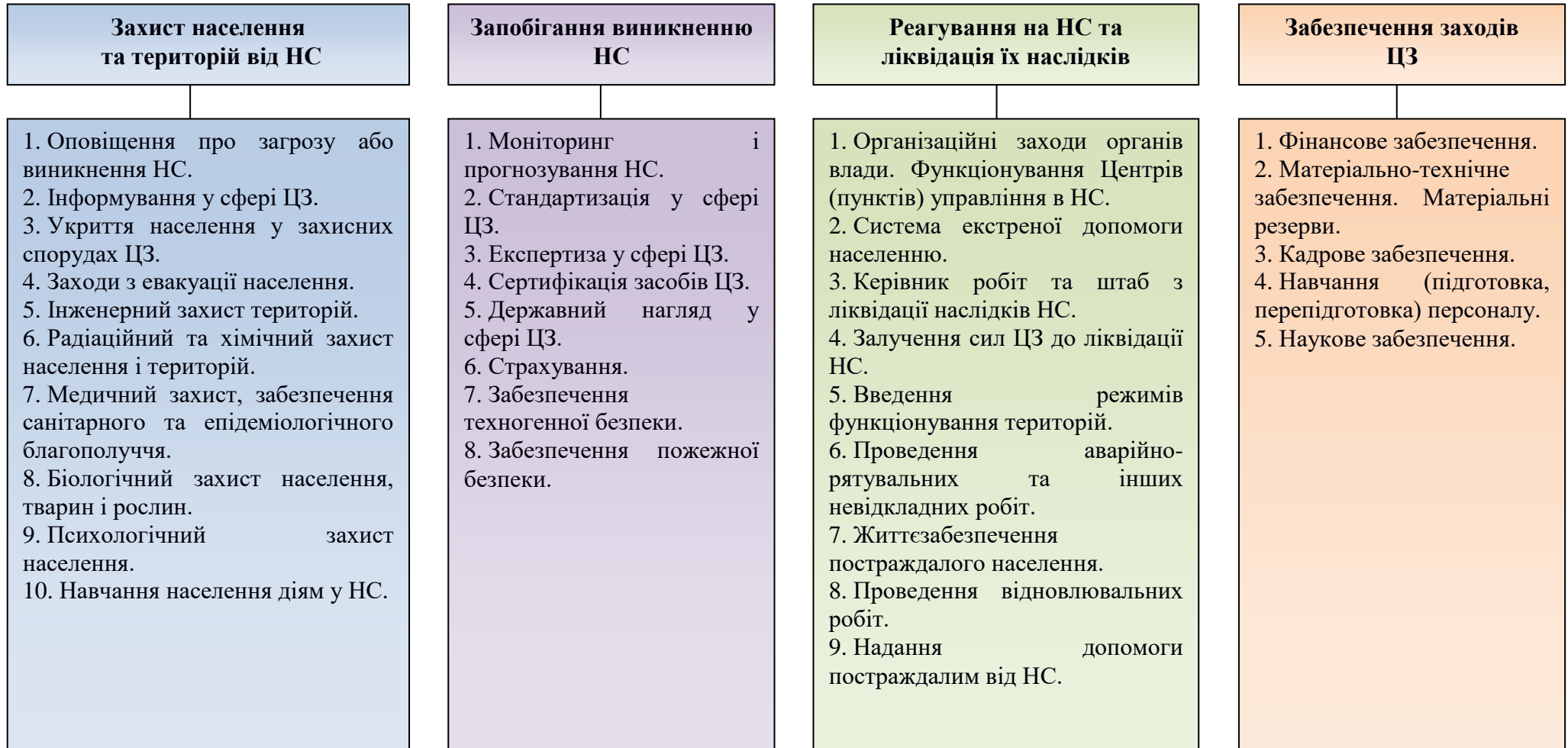

Організація управління процесами цивільного захисту

Додаток В

Основні складові цивільного захисту

Додаток Г

Схема оповіщення та взаємодії при виникненні аварійних та надзвичайних ситуацій в м. Мелітополі

Додаток Д

Перелік спеціалізованих служб цивільного захисту м. Мелітополя

№ з/п	Назва спеціалізованих служб цивільного захисту	Підприємство, установа, організація, на базі якої створена служба
1.	Служба охорони публічного (громадського) порядку	Мелітопольський відділ поліції ГУНП в Запорізькій області
2.	Оперативно-рятувальна служба	Мелітопольське міськрайонне управління ГУ ДСНС України в Запорізькій області
3.	Медична служба	Відділ охорони здоров'я Мелітопольської міської ради Запорізької області
4.	Служба інженерного захисту територій	Управління житлово-комунального господарства Мелітопольської міської ради Запорізької області
5.	Служба енергетики та світломаскування	Мелітопольський міськрайонний район електричних мереж ПАТ «Запоріжжяобленерго»
6.	Служба водо забезпечення і каналізаційного господарства	КП «Водоканал» Мелітопольської міської ради Запорізької області
7.	Служба оповіщення та зв'язку	КЦТ № 536 м. Мелітополь Запорізької філії ПАТ «Укртелеком»
8.	Автотранспортна та технічна служба	Відділ транспорту та зв'язку виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
9.	Служба торгівлі та харчування	Управління з розвитку підприємництва та промисловості виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області

Додаток Е

**Загальний склад місцевої комісії з питань техногенно-екологічної безпеки
та надзвичайних ситуацій**

Голова комісії	Мелітопольський міський голова
Заступники голови комісії	Перший заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради
	Заступники міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради
	Начальник управління з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
Секретар комісії	Спеціаліст I категорії управління з питань надзвичайних ситуацій виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
Члени комісії:	Начальник Мелітопольського відділу поліції ГУНП в Запорізькій області
	Начальник Мелітопольського міськрайонного управління Головного управління ДСНС України у Запорізькій області
	Начальник відділу капітального будівництва Мелітопольської міської ради ЗО
	Начальник управління соціально- економічного розвитку міста виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Начальник відділу з благоустрою та екології виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Начальник відділу охорони здоров'я Мелітопольської міської ради ЗО
	Начальник Мелітопольського міськрайонного району електричних мереж ПАТ «Запоріжжяобленерго»
	Начальник управління соціального захисту населення Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Начальник управління освіти Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Начальник відділу транспорту та зв'язку виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Заступник начальника Мелітопольського МВ УСБУ в Запорізькій області
	Начальник фінансового управління Мелітопольської міської ради ЗО
	Начальник управління з розвитку підприємництва та промисловості виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Начальник управління житлово-комунального господарства Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Начальник Мелітопольського міського управління Головного управління Держпродспоживслужби в Запорізькій області
	Завідувач ВП «Мелітопольський міський відділ ДУ «Запорізький обласний лабораторний центр МОЗ України»
	Головний інженер ПрАТ «Мелітопольгаз»
	Директор КП «Водоканал» Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Директор ТОВ «Тепло-Мелітополь»
	Начальник залізничної станції «Мелітополь»
	Начальник КЦТ № 536 м. Мелітополь Запорізької філії ПАТ «Укртелеком»
	Завідувач сектору по роботі з уповноваженими в мікрорайонах міста виконавчого комітету Мелітопольської міської ради Запорізької області
	Начальник метеорологічної станції міста Мелітополя
	Завідувач сектору з планування та організаційної роботи організаційного відділу департаменту протокольної служби міського голови

СХЕМА

інформування при запобіганні та виникненні надзвичайних ситуацій, аварій та резонансних подій в м.Мелітополі

Автоматизована система централізованого оповіщення міста

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Краско Ірина Андріївна, студент 2 курсу магістратури, форми навчання заочної, факультету соціології та управління, спеціальність «публічне управління та адміністрування», адреса електронної пошти krasko_irina@ukr.net,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Організація взаємодії органів місцевого самоврядування із службами цивільного захисту на місцевому рівні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Краско І.А.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий керівник) Капріцин І.І.